



MEVKA SEKTÖR RAPORLARI

KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

İsmail ARAS

Mevlana Kalkınma Ajansı, Araştırma Etüt ve Planlama Birimi Uzmanı

Ziraat Yüksek Mühendisi

**Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca kullanılmadan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle islenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.*

***Bu raporda yer alan değerlendirmeler uzman görüşü olup sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde T.C. Mevlana Kalkınma Ajansı'nın kurumsal görüş ve yaklaşımını yansıtmamaktadır.*

İÇİNDEKİLER

1	Giriş.....	4
2	Dünyada Küçükbaş Hayvancılık	6
2.1	Dünyada Küçükbaş Hayvancılık Dış Ticareti	8
2.1.1	Küçükbaş Hayvancılık İhracatı	9
2.1.2	Küçükbaş Hayvancılık İthalatı	15
3	Türkiye’de Küçükbaş Hayvancılık	23
3.1	Ülkemizde Küçükbaş Hayvancılık Dış Ticareti.....	25
3.1.1	Canlı hayvan ihracatı	25
3.1.2	Et ve Yenilen Sakatatlar İhracatı.....	26
3.1.3	Ham Postlar, Deriler Köşeler	26
3.1.4	Canlı hayvan ithalatı	29
3.1.5	Et ve Yenilen Sakatatlar	30
3.1.6	Ham Postlar, Deriler Köşeler	30
4	Bölgemizde Küçükbaş Hayvancılık Sektörü	33
4.1	Bölgemizde Küçükbaş Hayvancılık Dış Ticareti	40
5	Sonuç ve Değerlendirme	41

1 GİRİŞ

Gelişen ve değişen dünyada insanoğlunun önemli ve değişmez sorunlarının başında yeterli ve dengeli beslenme gelmektedir. Çok farklı koşullarda ve değişik kaynaklardan sağlanabilen hayvansal kökenli gıda maddelerinin temel besin maddeleri arasında önemli bir yeri vardır. Öyle ki, insan beslenmesinde hayvansal kökenli gıda maddelerinin belirli düzeylerin altına inmesi yetersiz beslenmeye yol açmaktadır. Günümüzde, yaş gruplarına bağlı olarak değişmekle birlikte, hiç olmazsa günlük protein tüketimin %40–60 kadarının hayvansal kökenli gıda maddelerinden sağlanması önerilmektedir. Hayvancılık sektörü, temel besin maddelerine kaynaklık eden gıda üretimi yanında başka ürün ve değerler de üretmektedir. Örneğin tiftik, ipek, yapağı ve kıl ile deri ve kürk tekstil sanayi başta olmak üzere pek çok alanda değerlendirilmektedir. Bunlara ek olarak sığır, manda ve at gibi türlerin çeki gücünden yararlanılırken, yarışma amaçlı hayvan yetiştiriciliği de devam etmektedir.¹

Yine de hayvancılık sektörünün temel işlevinin, gıda maddesi üretimi olduğu unutulmamalıdır. Bu özelliği nedeniyle hayvancılık sektörünün sağladığı katma değerinin ülkemizin toplam katma değerindeki payında az ya da çok olmasını bu sektörün önemi ile doğrudan ilişkilendirmemek gerekmektedir. Benzer şekilde tarım içerisinde de hayvancılığın payı fazla ise, hayvancılığı önemli, az ise önemsiz saymak hatasına düşülmemelidir. Bitkisel üretimde olduğu gibi hayvancılıkta gıda arz güvenliği ekseninde stratejik bir sektör olarak kabul edilmekte olup karlılığı önceliklendirilmeksizin dünyada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından üretimi desteklemelerle devam ettirilmektedir

Ülkelerin sanayi ve hizmet sektörlerinden sağlayabildikleri üretim değeri arttıkça, tarımsal üretimin payı azalmaktadır. Fakat aynı süreçte, tarımsal üretim değeri içerisinde genellikle hayvansal üretimin payı artmakta, en azından azalmamaktadır. Bu sonuç hayvansal üretimin katma değer yaratma gücünün genel ve tarımsal gelişmişlikle ilişkili olduğu şeklinde de değerlendirilebilir. Bir başka ifadeyle ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça, gayri safi yurt içi hasıla da, payı azalsa da, hayvansal üretimin sağladığı değer ve tarım içindeki payı artmaktadır. Bu hem beslenme bilincinin gelişmesinin hem de nüfus artışının doğal sonucu olarak görülmelidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin belirlenmesinde kullanılan önemli kriterlerden birisi de kişi başına tüketilen hayvansal besin miktarıdır. Bu bağlamda hayvansal protein tüketimi ile kalkınma arasında sebep sonuç ilişkisinin var olduğu düşünülmektedir.²

Gerek beslenme ihtiyacın karşılanması gerekse de ülkelerin kalkınmasına olan katkıları nedeni ile hayvancılık sektörünün sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik destek politikaların oluşturulması devam etmektedir.

Gerek dünya, gerek Türkiye'nin bitkisel üretim yapılamayan alanlarından yararlanabilme yolları arasında en önemlisi ve geniş çapta uygulananı, çok büyük ölçüde ruminantlar

¹ 9. Kalkınma Planı Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu

² 10. Kalkınma Planı Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu

tarafından değerlendirilerek çeşitli ürünlerin üretilmesi şeklinde olmaktadır. Türkiye'nin 18.836.000 hektarlık daimi çayır ve meralarının büyük bölümü sadece küçükbaş hayvanlarca değerlendirilebilir niteliktedir. Kamu uygulamalarının etkisiyle Türkiye sığır varlığı hızla kültür ırkı ve melezlerine dönüşmekte, sığır türünün meradan yararlanabilme oranı giderek azalmaktadır. Kısaca Türkiye'nin mera alanlarını değerlendirme açısından küçükbaş hayvancılıktan baksa seçeneği kalmamaktadır. Buna karşılık Türkiye küçükbaş hayvan varlığı ve dolayısıyla küçükbaş ürünleri üretimi hızlı bir şekilde azalmaktadır. Belirtilen hususlara rağmen kamu uygulamalarında küçükbaş sektörünün gereken ilgiyi görmediği, hatta ihmal edildiğini söylemek yanlış olmaz. Oysa Türkiye'nin kırmızı et açığını sadece sığircılıkla kapatması mümkün olmayıp, küçükbaş sektörünün geliştirilmesinden başka seçeneği bulunmamaktadır. Ayrıca, yapısı itibarıyla küçükbaş hayvancılık, kırsal kesimin önemli gıda ve gelir kaynağı olma niteliğini hala korumaktadır.³

Bölgemizde küçükbaş hayvancılığın geleceğine ilişkin değerlendirmeler yapabilmek için bakanlık politikalarının ve dünyadaki gelişmelerin önemi göz ardı edilmemesi gerekmektedir. İhracata yönelik kalkınma hedefleri olan ülkemizde dünya piyasaları ile rekabet edebilen, dünya pazarından daha fazla pay alan hayvancılık sektörünün oluşturulması ülkemizin 2023 yılı kalkınma hedeflerine ulaşılmasında önemli katkılar sağlayacaktır.

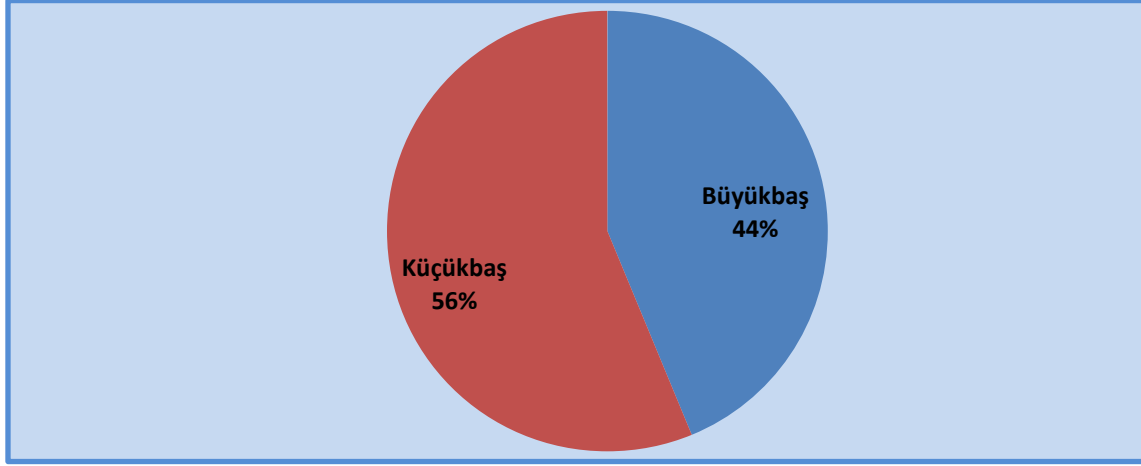
Bu çalışma; bölgemizde koyun ve keçi yetiştiriciliğine dikkat çekmek ve daha fazla önem verilmesi görüşü esas alınarak hazırlanmıştır. Bu amaçla ülkemizde ve bölgemizde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik resmi istatistik verileri, farklı kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanan rapor ve akademik çalışmalar irdelenmiş ve genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

³ Ertuğrul, M ve ark., "Türkiye Küçükbaş Hayvancılığının İyileştirilmesi"

2 DÜNYADA KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

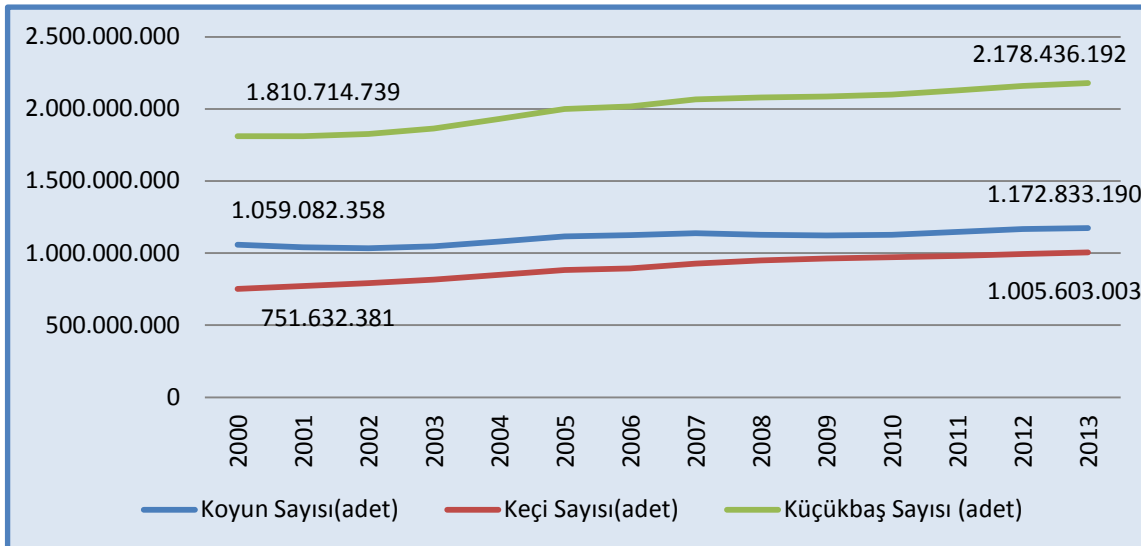
FAO(Dünya Tarım Örgütü) verilerine göre dünya toplam hayvan varlığı içerisinde küçükbaş hayvan varlığına baktığımızda küçükbaş hayvan varlığının sayısal olarak daha fazla olduğu görülmektedir. Dünyada yaklaşık olarak 2 milyarın üzerinde küçükbaş hayvan(koyun, keçi) olmasına karşın yaklaşık 1,7 milyar büyükbaş(sığır, manda) hayvan bulunmaktadır.

Şekil 1 Dünya Hayvan Varlığının Oransal Dağılımı(2013)



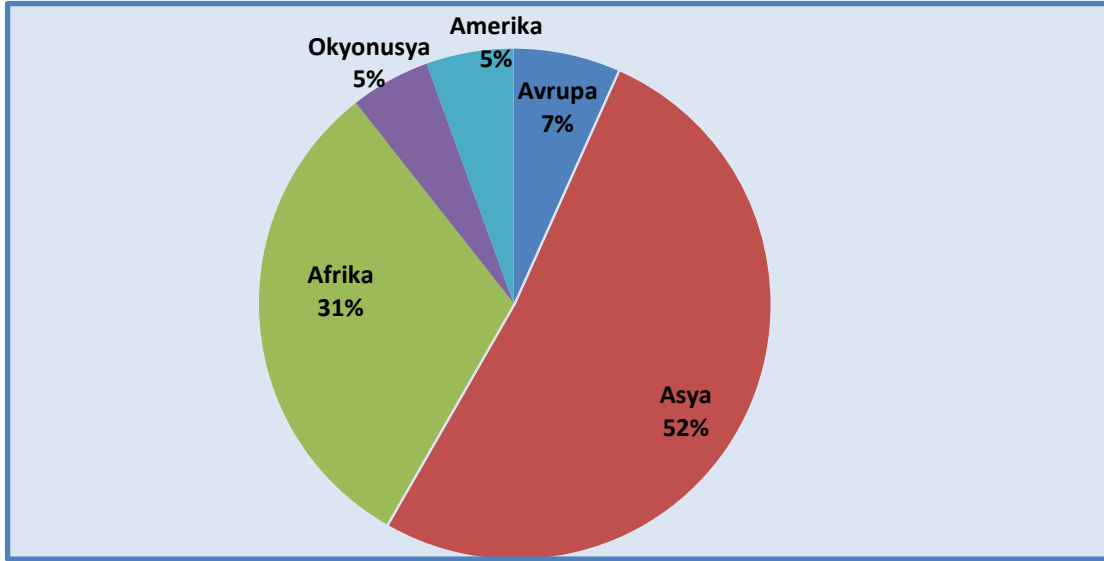
Dünyada toplam kırmızı et ve süt arzı noktasında önemli bir yere sahip olan küçükbaş hayvan sektörü son on yılda sürekli bir artış eğilimi göstermektedir. 2000 yılı itibariyle FAO verileri incelendiğinde dünyada hem koyun hem de keçi sayılarında artış olduğu görülmektedir. Keçi sayısında yaşanan artış hızı koyuna göre biraz daha fazla olmuştur.

Şekil 2 Dünyada Küçükbaş Hayvancılığın Yıllar İçinde Değişimi



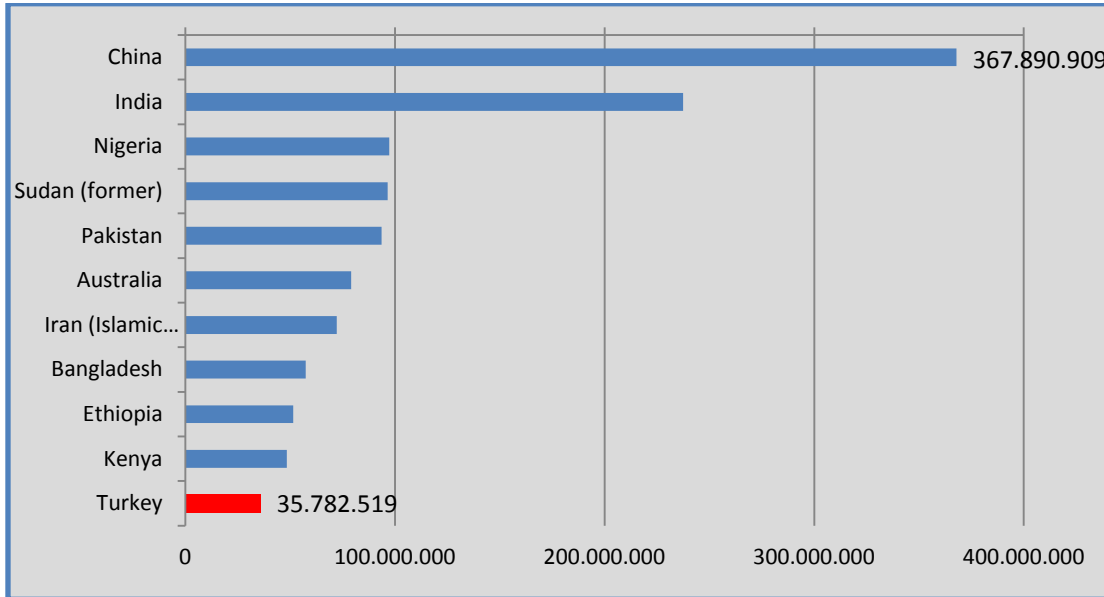
Dünyada son yıllarda küçükbaş hayvan sayısında yaşanan artışlar ağırlıklı olarak keçi sayısından kaynaklanmıştır. Afrika ve Asya ülkelerinde yaşanan artışlar daha fazla etkili olmuştur. **Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere gelişmiş ülkelerde küçükbaş hayvan sayılarında bir azalış olduğu da anlaşılmıştır.**

Şekil 3 Dünyada Küçükbaş Hayvancılığı Kıtalar Dağılımı (2013)



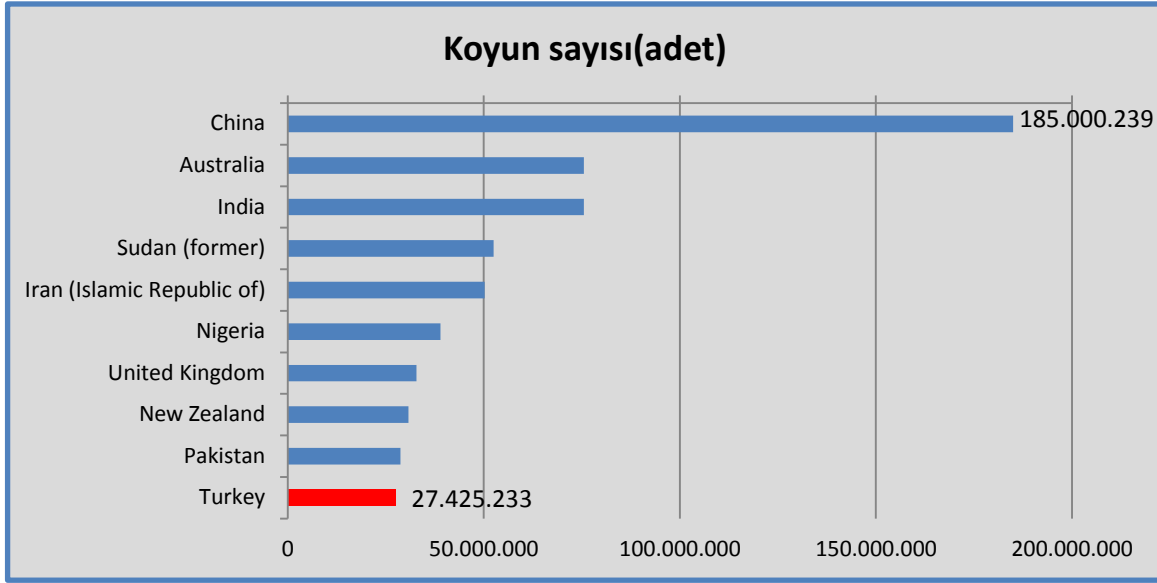
Dünyada küçükbaş hayvan sayılarına ülkeler düzeyinde bakıldığında tablonun çok fazla değişmediği Asya ve Afrika grubu ülkelerin önde olduğu görülmektedir. Çin yaklaşık 368 milyonluk küçükbaş hayvan sayısı varlığı ile dünya küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık %18'ine sahiptir. **Ülkemiz yaklaşık 36 milyonluk küçükbaş hayvan varlığı ile dünyada önemli bir yerde olup 9. Sıradadır. TÜİK verilerine göre küçükbaş hayvan varlığımız 38.345.805 adettir**

Şekil 4 Dünyada Küçükbaş Hayvan Sayıları (2013)



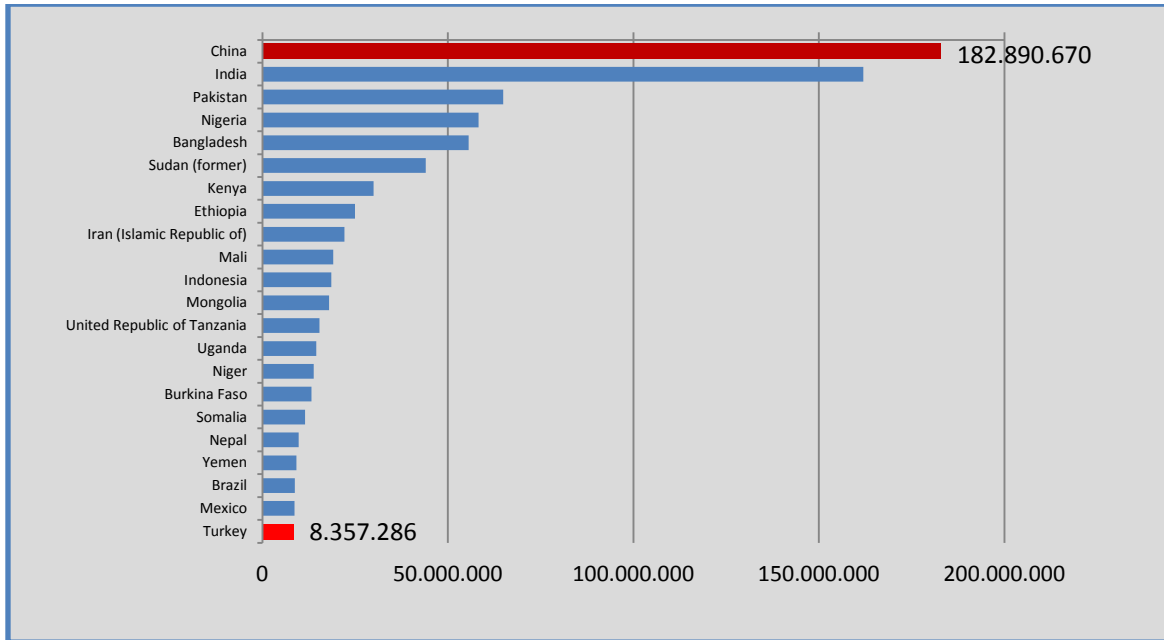
Dünya küçükbaş hayvan verileri koyun ve keçi varlığı üzerinden incelendiğinde koyun sayısının biraz daha fazla olduğu göze çarpmaktadır. Genel olarak gelişmiş ülkelerde koyun ve keçi sayılarının Afrika ve Asya ülkelerine göre oldukça düşük düzeyde olduğu göze çarpmaktadır. Dünyada koyun yetiştiriciliğinin en fazla yapıldığı ülkeler Çin, Avustralya ve Hindistan'dır. **Ülkemiz yaklaşık 24,5 milyonluk koyun varlığı ile dünyada 10. Sırada yer almaktadır.**

Şekil 5 Ülkeler Koyun Sayısı (2013)



Dünyada keçi sayısı bakımından Çin ilk sırada yer almaktadır. Çin'i n arkasında yine Asya ülkelerinden Hindistan ve Pakistan gelmektedir. Keçi sayısı bakımında Asya ve Afrika ülkelerinin önemli bir üstünlüğü bulunmaktadır. Afrika ülkeleri olarak Nijerya ve Sudan keçi sayısı bakımında dünyada önde gelen ülkelerdendir. Ülkemiz 8,35 milyonluk keçi sayısı ile dünyada 22 sıradadır.

Şekil 6 Ülkeler Keçi Sayısı (2013)



2.1 DÜNYADA KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK DIŞ TİCARETİ

Dünyada toplam tarımsal ihracat hacmi içinde hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır. Hayvancılık sektöründe dış ticaret canlı hayvan ve hayvansal ürünler olarak farklı fasıllarda değerlendirilmektedir. **Bu fasıllar düzeyinde yapılan incelemelerde dünyada toplam**

tarımsal ihracatın yaklaşık %25'i hayvansal menşeli ürünlerden oluşmaktadır. Dünya Ticaret Merkezi dış ticaret verileri 2 kodlu harmonize veri sistemini kullanmakta olup bu veri setinde hayvan ve hayvansal ürünler ile ilgili 9 adet fasıl (Canlı Hayvan Ticareti(01), (02)Etler Ve Yenilen Sakatatlar, (03) Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar, (04)Süt ürünleri; yumurtalar; tabii bal; diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler, (05)Diğer hayvansal menşeli ürünler (kıl, kemik, boynuz, fildişi, mercan, bağırsak, vb.) (15)Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar; yemeklik katı yağla; hayvansal ve bitkisel mumlar, (16)Et, balık, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızlarının müstahzarları, (41) Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve köseleler, (51) Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı; at kılından iplik ve dokunmuş mensucat) bulunmaktadır.

Hayvansal ürünlerde dış ticaret verilerinde birçok fasılda küçük ve büyük baş hayvan ayrımı yapılamadığı için küçükbaş hayvancılığın dünya ticaretinden aldığı pay Canlı Hayvan Ticareti(01), Etler Ve Yenilen Sakatatlar(02) Ham Postlar, Deriler Köseleler(41) fasılları üzerinden değerlendirilmiştir.

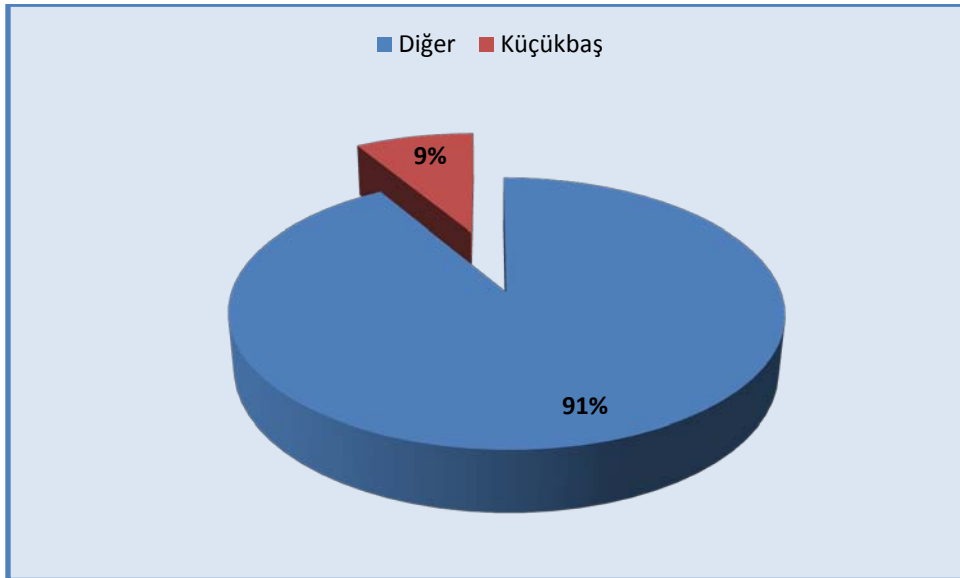
2.1.1 Küçükbaş Hayvancılık İhracatı

2013 yılı Uluslararası Ticaret Merkezi verilerine göre dünyada gerçekleşen toplam küçükbaş hayvancılık ihracatı Canlı Hayvan Ticareti(01), Etler Ve Yenilen Sakatatlar(02) Ham Postlar, Deriler Köseleler(41) fasılları altında incelenmiştir

2.1.1.1 Canlı Hayvan İhracatı

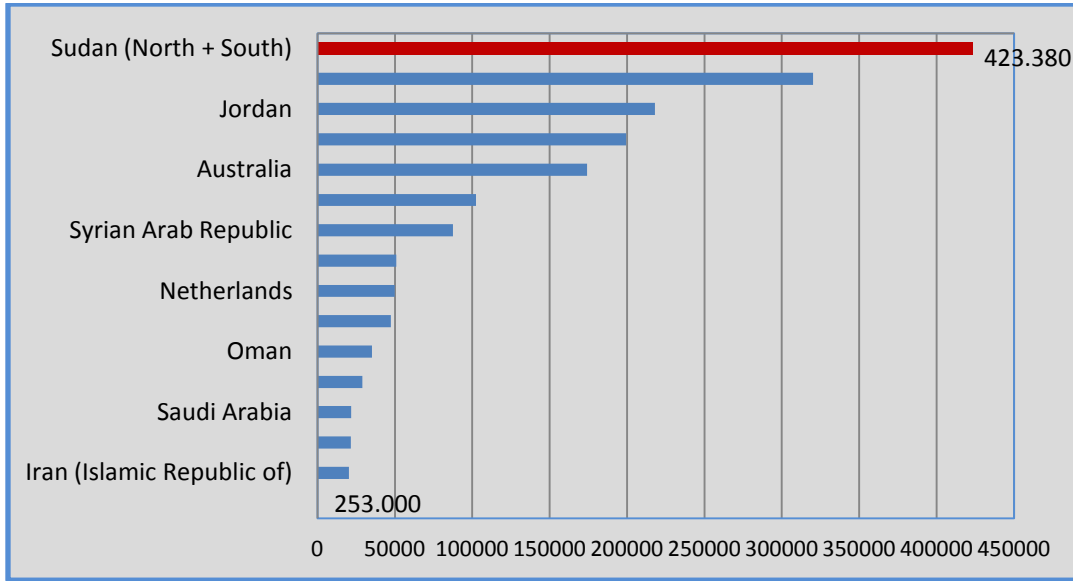
Dünyada 2013 yılında yaklaşık 22,9 milyar dolar ihracat yapılmış olup. Bunun yaklaşık %9'unu küçükbaş hayvancılık oluşturmaktadır. Dünyada gerçekleşen canlı hayvan ihracatında en büyük payı sığır, domuz ve kanatlı grubu almaktadır.

Şekil 7 Canlı Hayvan Ticaretinin Oransal Dağılımı(%)



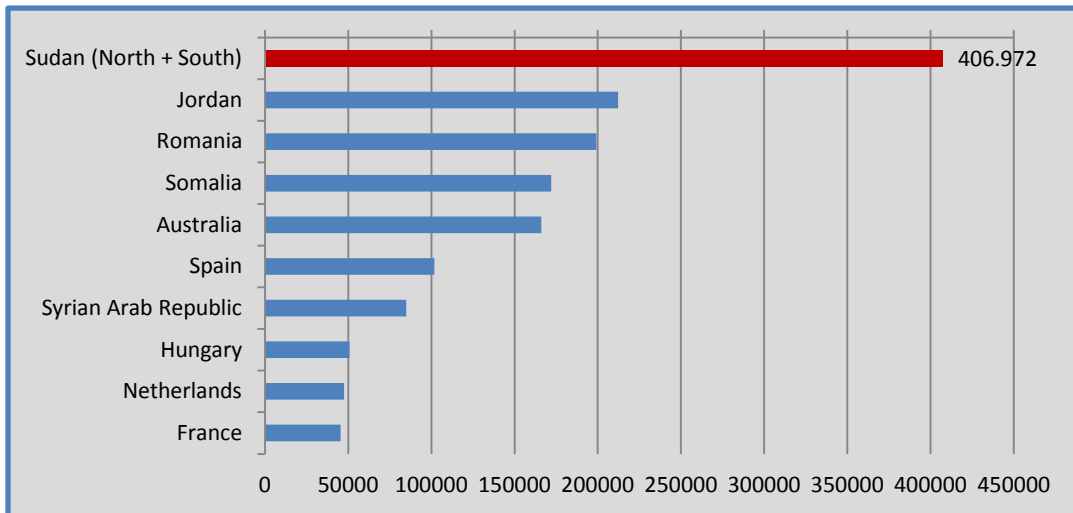
Dünyada canlı hayvan ticaretinde Avrupa ve Amerika kıta ülkeleri ve genel olarak gelişmiş ülkeler öne çıkmaktadır. Dünyada gerçekleşen toplam canlı hayvan ticaretinin %60'ını AB ülkeleri tarafından gerçekleştirilmektedir. 2013 yılı verileri incelendiğinde dünyada büyükbaş canlı hayvan ihracatında gelişmiş ülkeler öne çıkarken küçükbaş hayvancılıkta Afrika ve Orta Doğu ülkeleri öne çıktığı görülmektedir. Dünyada gerçekleşen toplam canlı küçükbaş hayvan ihracatının yaklaşık %50'sini Sudan, Somali ve Ürdün gerçekleştirmektedir. Ülkemiz 2013 yılında 253 bin dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir.

Şekil 8 Küçükbaş Hayvan İhracatında Öne Çıkan Ülkeler(Bin\$)



Dünyada canlı koyun ihracatında Afrika ve Ortadoğu ülkeleri önde olup 2013 yılında ülkemizin canlı koyun ihracatı olmadığı anlaşılmıştır. Dünyada gerçekleşen toplam canlı koyun ihracatının yaklaşık %90'ını Sudan, Ürdün, Romanya, Somali, Avustralya, İspanya, Suriye, Macaristan, Hollanda ve Fransa gerçekleştirmektedir.

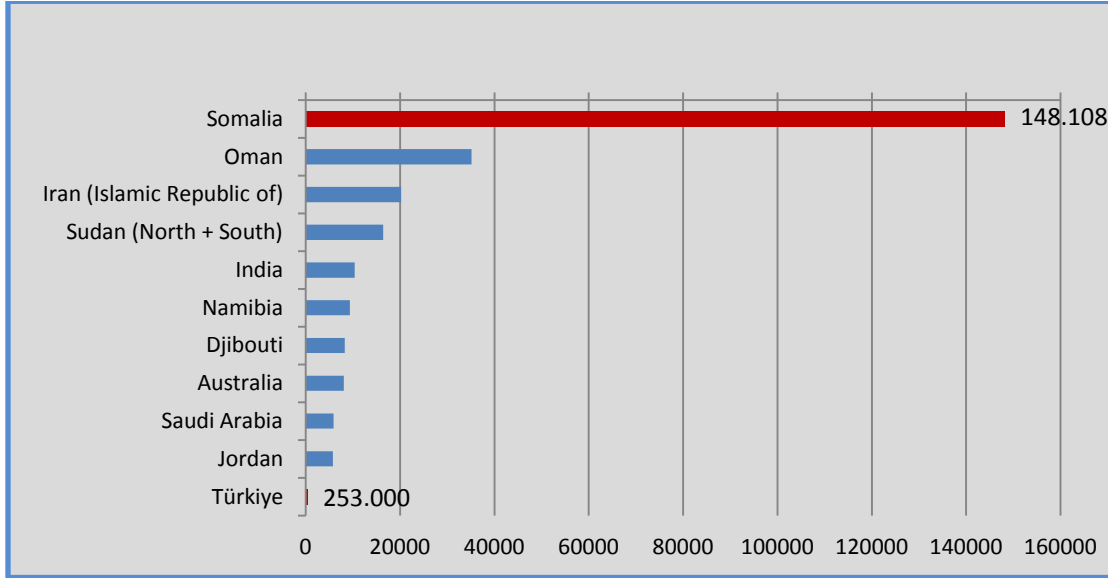
Şekil 9 Toplam Koyun İhracatında Öne Çıkan Ülkeler(Bin\$)



Dünyada 2013 yılında yaklaşık 300 milyon dolarlık canlı keçi ihracatı gerçekleşmiş olup bunun

yaklaşık yarısını Somali gerçekleştirmiştir. Türkiye 2013 yılında 253.000 dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Keçi ihracatında da Orta Doğu ve Afrika ülkeleri ön planı çıkmaktadır.

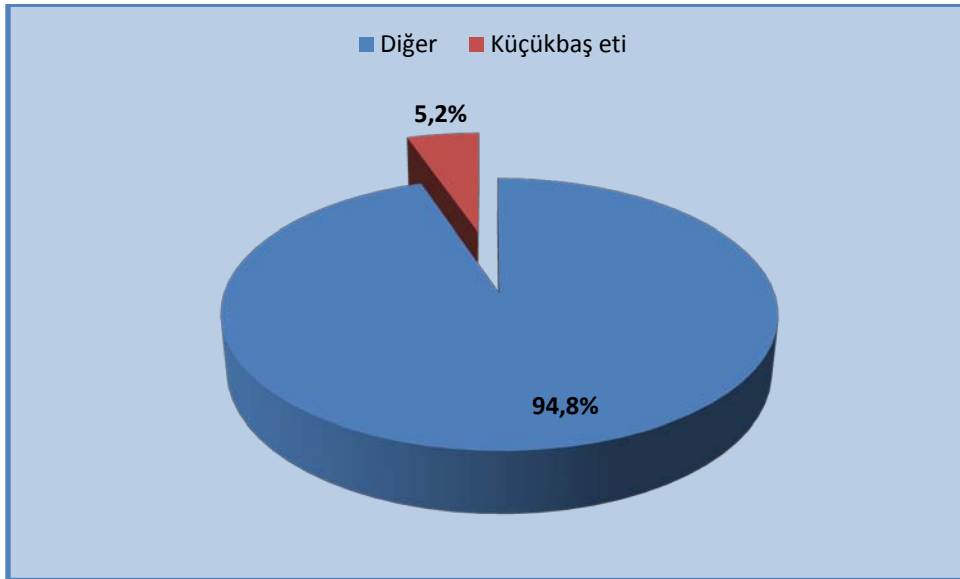
Şekil 10 Dünyada Keçi İhracatında Öne Çıkan Ülkeler(Bin\$)



2.1.1.2 Et ve Yenilen Sakatatlar

Tarımsal ürünler içerisinde dünyada en fazla ihracatı yapılan fasıl olan Et ve Yenilen sakatatlar toplam tarım ihracatın %7,6'sını oluşturmaktadır. Dünyada toplam 122,18 milyar dolarlık ihracat gerçekleşmiş olup en büyük payı sığır eti, domuz eti kanatlı grubu oluşturmuştur. Küçükbaş hayvancılık ise toplam et ihracatının %5,2'sini oluşturmaktadır.

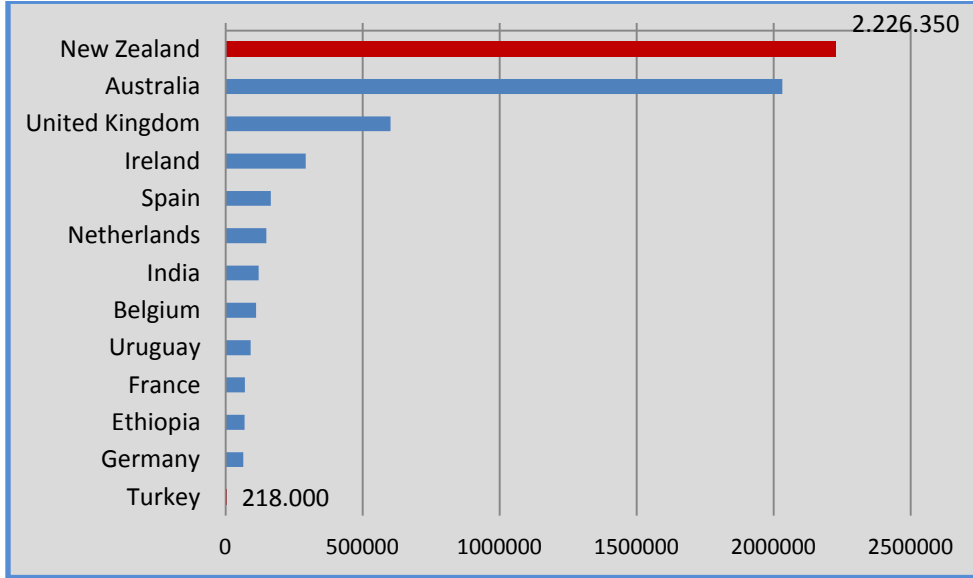
Şekil 11 Et Ve Yenilen Sakatatlar İhracatında Küçükbaş Oranı



Dünyada canlı küçükbaş hayvancılık ihracatında Kuzey Afrika, Ortadoğu ve Asya ülkeleri öne çıkarken katma değeri görece daha yüksek olan et ve yenilen sakatat ihracatında AB ve Okyanusya ülkelerinin öne çıktığı görülmektedir. Canlı küçükbaş hayvan sayısı açısından

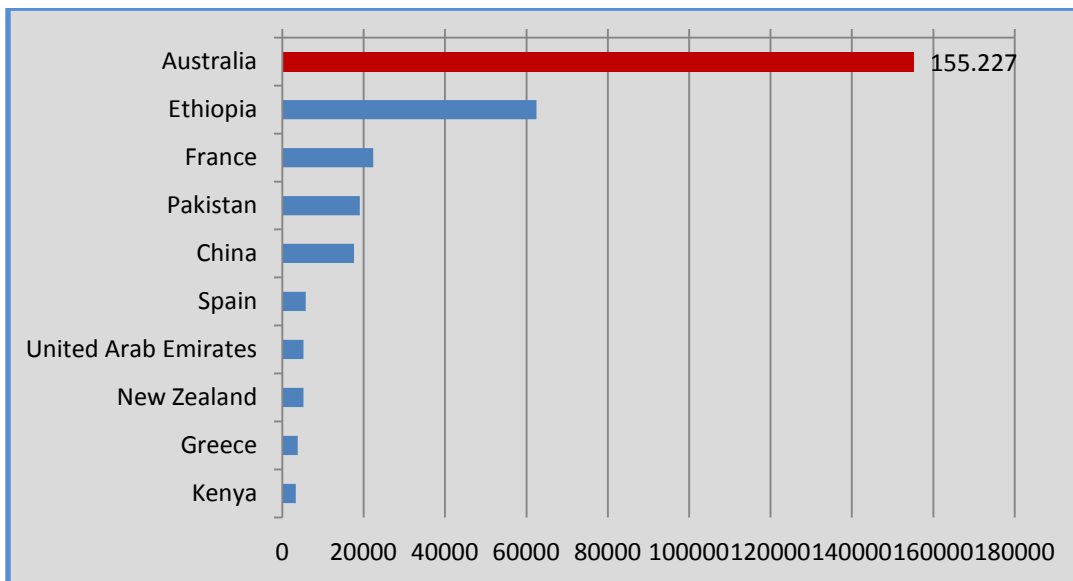
dünya lideri olan Afrika, Asya ve Orta Doğu ülkeleri et ihracatında benzer başarıyı gösterememektedir.

Şekil 12 Dünyada Küçükbaş Etleri Ve Yenilen Sakatatta Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



Küçükbaş hayvan eti ihracatında koyun ve keçi ayrımı üzerinden baktığımızda koyun ihracatında alınan payların değişkenlik göstermediği AB ve Okyanusya ülkelerinin öne çıktığı görülmektedir. Keçi eti ihracatı koyun eti kadar yaygın olmayıp dünyada gerçekleşen küçükbaş et ihracatının %4,8'ini oluşturmaktadır. **Dünyada toplam keçi sayısının binde %0,35'ine sahip olan Avustralya dünyada gerçekleşen toplam keçi eti ihracatının %50'sini gerçekleştirmektedir.** Dünyada yaklaşık 6,36 milyar dolarlık küçükbaş hayvan eti ihracatı gerçekleşirken bunun ancak 308 milyon doları keçi etinde gerçekleşmiştir.

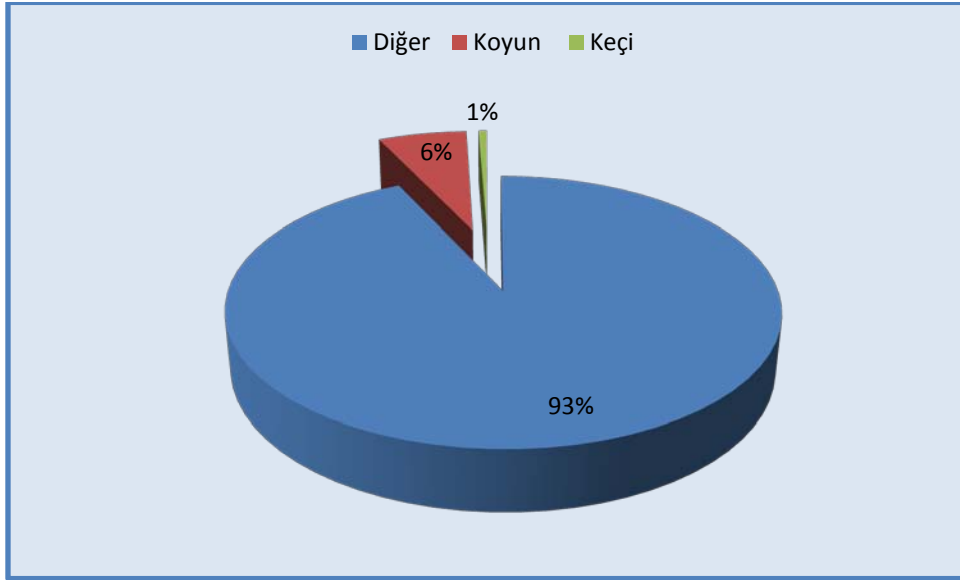
Şekil 13 Keçi Eti İhracatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



2.1.1.3 Ham Postlar, Deriler Köseleler

Dünyada ham post, deri ve kösele ticaretin sığır ürünleri öne çıkmaktadır. **Dünyada toplam 32,2 milyar dolarlık ihracat yapılmakta olup toplam ihracatın %7'sini küçükbaş hayvancılık ham post, deri ve köseleleri oluşturmıştır.** Dünyada yaklaşık 2milyar dolarlık koyun deri ihracatına karşın 195 milyon dolarlık keçi deri ihracatı yapılmaktadır.

Şekil 14 Dünyada Gerçekleşen Ham Post Ve Deri İhracatında Küçükbaş Hayvancılığın Oranı



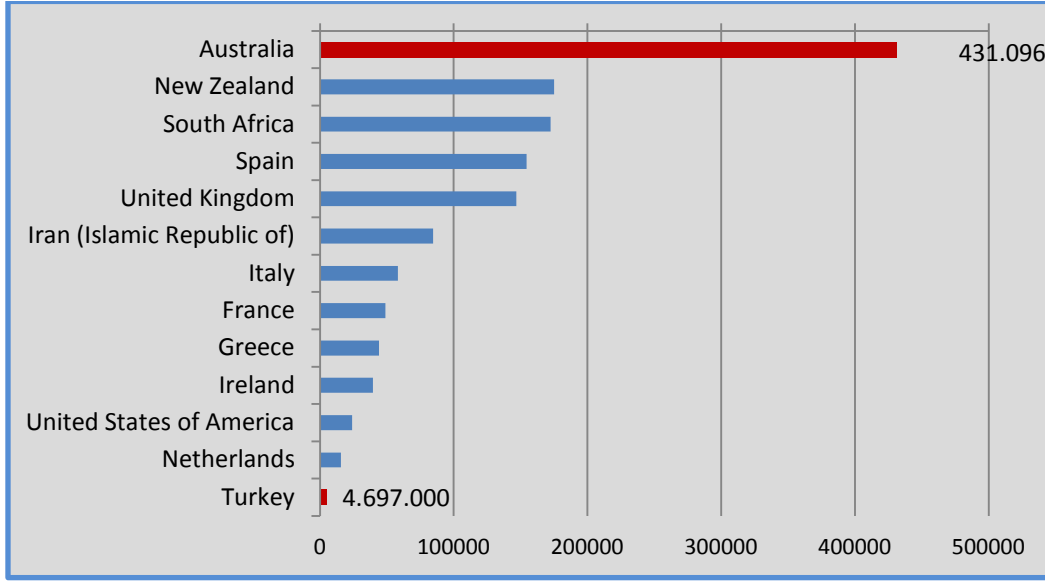
Dünyada gerçekleşen ham ve tabaklanmış deri ihracatı verilerini koyun ve keçi için ayrı olarak ülkeler düzeyinde incelenmiştir.

KOYUN

Dünyada yaklaşık 2 milyar dolar **ham ve işlenmiş** koyun kuzu deri ihracatı yapılmaktadır. Bunun yaklaşık %77'si **ham** koyun kuzu deri ihracatıdır.

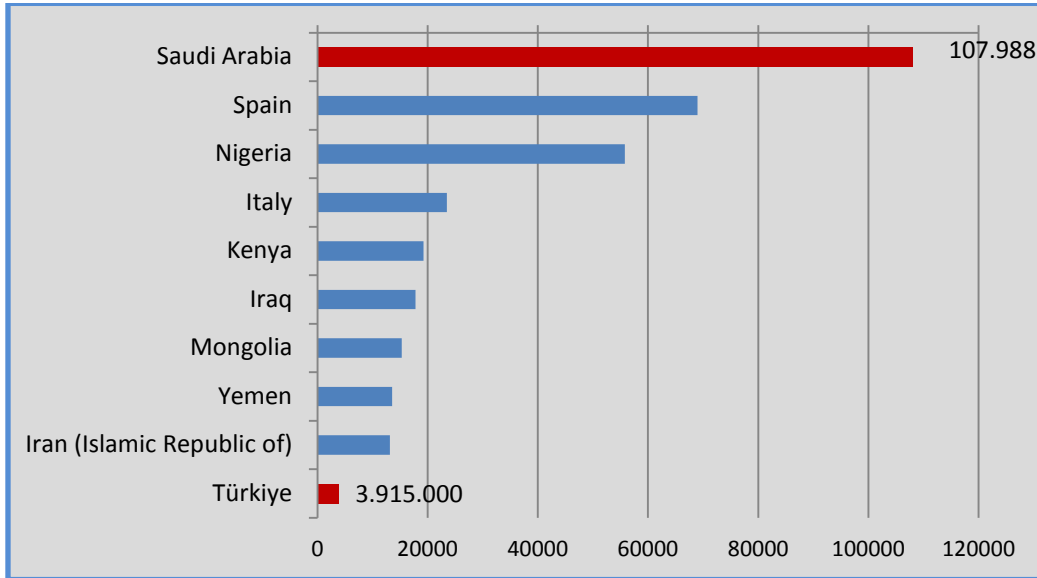
Ülke düzeyinde yapılan incelemelerde toplam ham koyun deri ihracatının yaklaşık %50'sini Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika'nın yaptığı görülmektedir. **Ülkemiz 2013 yılında yaklaşık 4,7 milyon dolarlık ihracat yapmıştır.**

Şekil 15 Dünyada Ham Koyun Kuzu İhracatında Öne Çıkan Ülkeler(Bin \$)



Ham koyun derisine nazaran daha az ihracata konu olan koyun kuzuların tabaklanmış veya ara kurutmalı derileri ise toplam koyun kuzu deri ihracatının %23'ünü oluşturmaktadır. 2013 yılında dünyada yaklaşık 476 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleşmiş olup Suudi Arabistan en büyük payı almaktadır. Toplam ihracatın %22'sini tek başına gerçekleştiren Suudi Arabistan'ı İspanya ve Nijerya takip etmektedir. **Ülkemiz 2013 de gerçekleştirdiği 3,9 milyon dolarlık ihracatı ile dünyada gerçekleşen toplam ihracattan binde 8 lik bir pay almıştır.**

Şekil 16 Dünyada Koyun Ve Kuzuların Tabaklanmış Veya Ara Kurutmalı Derileri İhracatı (Bin \$)

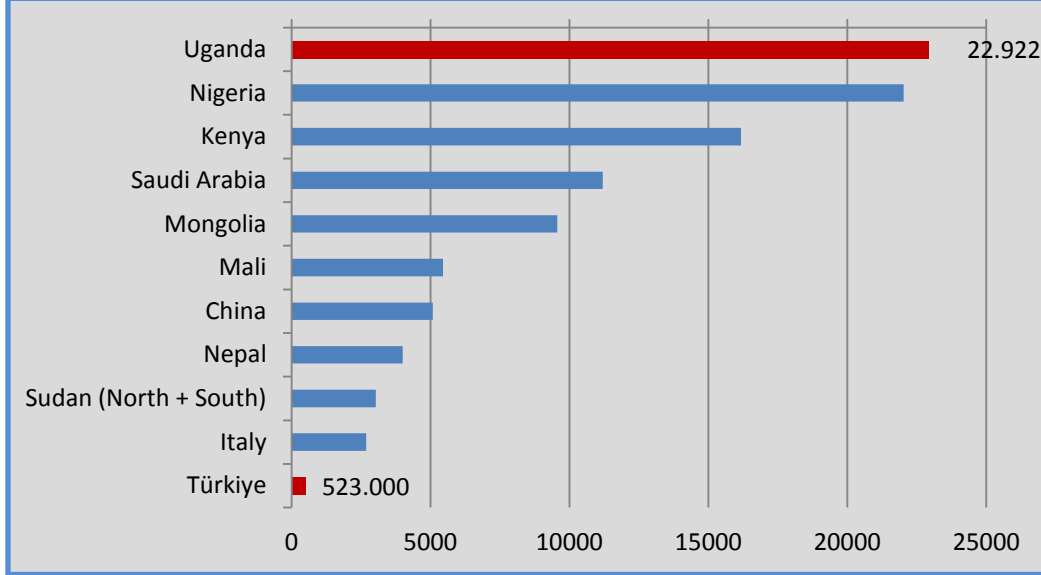


KEÇİ

Dünyada keçi ve oğlakların tabaklanmış yaş ve kuru derileri toplam ihracatı 195,2 milyon dolar olup bunun %63'ünü yaş deri ihracatı oluşturmaktadır. 2013 yılında dünyada Uganda en fazla ihracat yapan ülke olmuştur. Dünyada keçi sayısının en fazla olduğu Afrika ülkeleri

yaş keçi oğlak derisinde liderdir. Ülkemiz 2013 yılında 523 bin dolarlık bir ihracat gerçekleştirmiştir.

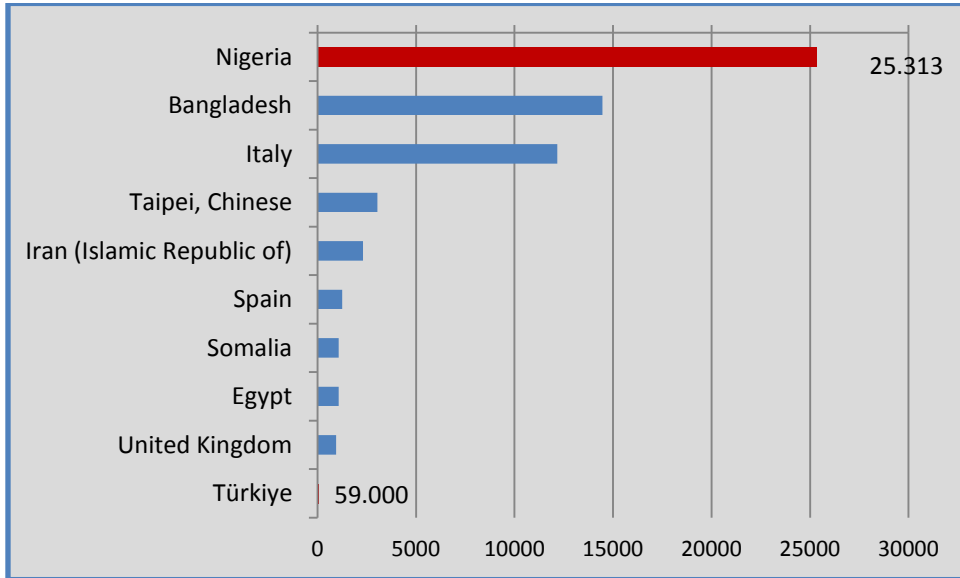
Şekil 17 Dünyada Keçi Ve Oğlakların Tabaklanmış Yaş Derileri İhracatı (Bin \$)



2013 yılı verilerine göre dünyada 72 milyon dolarlık keçi ve oğlakların tabaklanmış kuru deri ihracatı gerçekleşmiştir. Nijerya toplam ihracatın %35'ini tek başına gerçekleştirmektedir.

Ülkemiz 2013 yılında 59.000 lık bir ihracat gerçekleştirmiştir.

Şekil 18 Dünyada Keçi Ve Oğlakların Tabaklanmış Kuru Derileri İhracatı (Bin \$)



2.1.2 Küçükbaş Hayvancılık İthalatı

Dünyada küçükbaş hayvan ticareti dengelerini anlayabilmek için olası riskleri ve fırsatları değerlendirebilmek adına ihracatın yanında ithalatı da incelemek önem arz etmektedir.

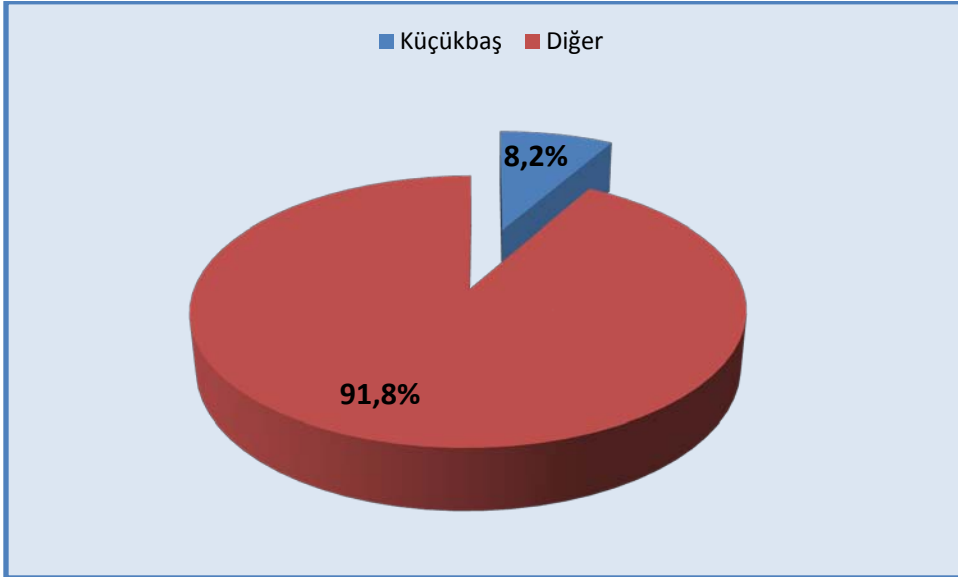
İhracat verilerinde olduğu gibi ithalat verilerinde de 2013 yılı Uluslararası Ticaret Merkezi

verileri kullanılmıştır. Çalışmada ithalat verileri dünyada gerçekleşen toplam küçükbaş hayvancılık ihracatı Canlı Hayvan Ticareti(01), Etler Ve Yenilen Sakatatlar(02) Ham Postlar, Deriler Köşeler(41) fasılları altında incelenmiştir

2.1.2.1 Canlı hayvan ithalatı

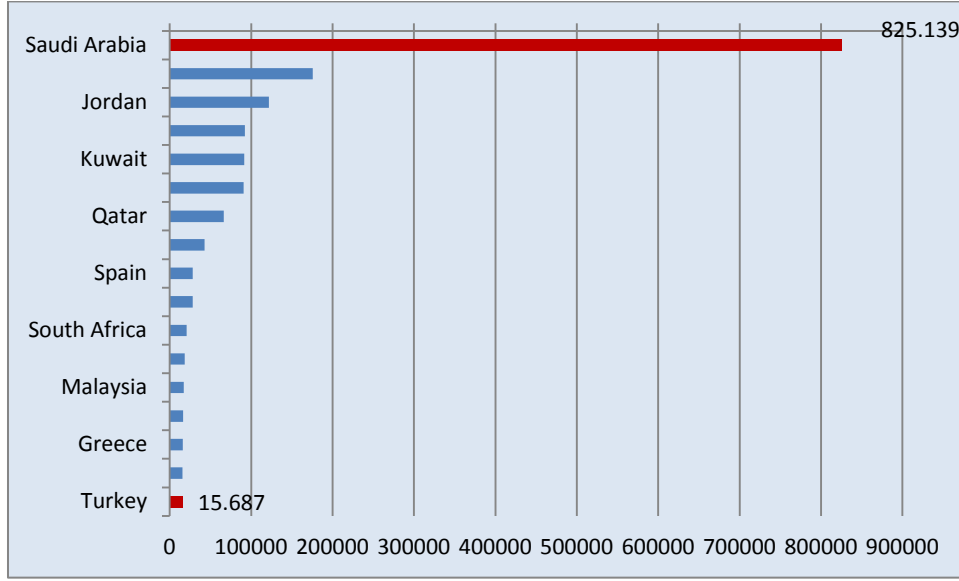
Dünyada 2013 yılında yaklaşık 22,3 milyar dolar ithalat yapılmış olup bunun %8,2'sini küçükbaş hayvancılık oluşturmaktadır. Dünyada gerçekleşen canlı hayvan ithalatında en büyük payı sığır, domuz ve kanatlı grubu almaktadır. Dünyada canlı hayvan ithalatında Almanya, ABD, İtalya, Hollanda, Venezüella, Suudi Arabistan, Belçika, İngiltere, Polonya ve Çin öne çıkmaktadır. 2013 yılında dünyada gerçekleşen toplam canlı hayvan ithalatının yaklaşık 1/3'ünü Almanya, ABD ve İtalya yapmıştır.

Şekil 19 Dünyada Toplam Canlı Hayvan İthalatında Küçükbaşın Aldığı Pay



Dünyada gerçekleşen toplam canlı küçükbaş hayvan ithalatının yaklaşık %45'ini Suudi Arabistan tek başına gerçekleştirmektedir. Suudi Arabistan'ı takiben Libya Ürdün ve İtalya'da önemli ithalatçı ülkelerdendir. Sudan, Somali ve Ürdün gerçekleştirmektedir. Ülkemiz 2013 yılında 15,68 milyon dolarlık ithalat yapmıştır.

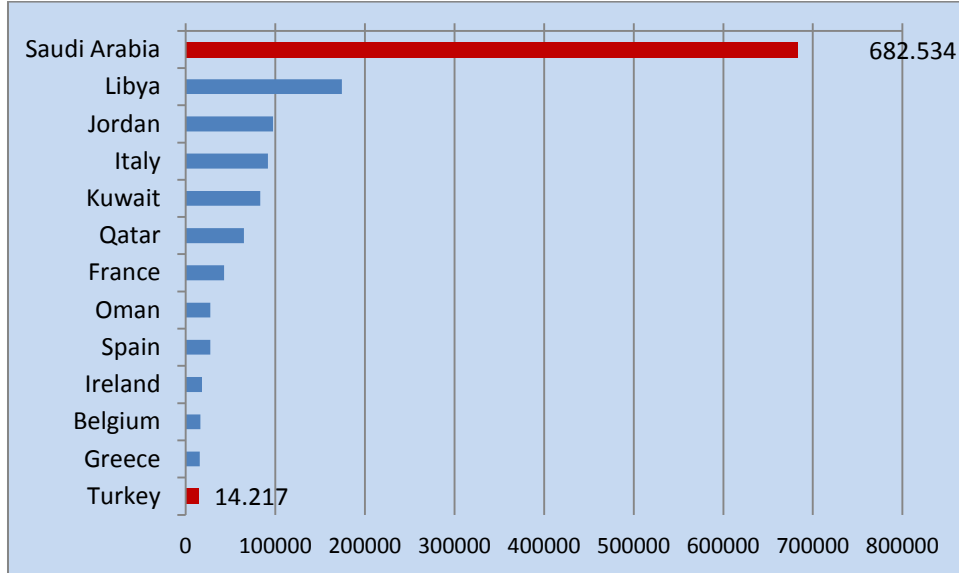
Şekil 20 Dünyada Gerçekleşen Küçükbaş Canlı Baş Hayvan İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



KOYUN

Dünyada gerçekleşen canlı küçükbaş hayvan ithalatının %82,7'sini koyun ithalatı oluşturmaktadır. **Dünyada en önemli koyun ithalatçısı ülkeler Suudi Arabistan, Libya ve Ürdün'dür.** Dünyada gerçekleşen yaklaşık 1,5 milyar dolarlık canlı koyun ithalatının yaklaşık %45'ini Suudi Arabistan yapmaktadır. Ülkemiz 2013 yılında 14,2 milyon dolarlık koyun ithal etmiştir.

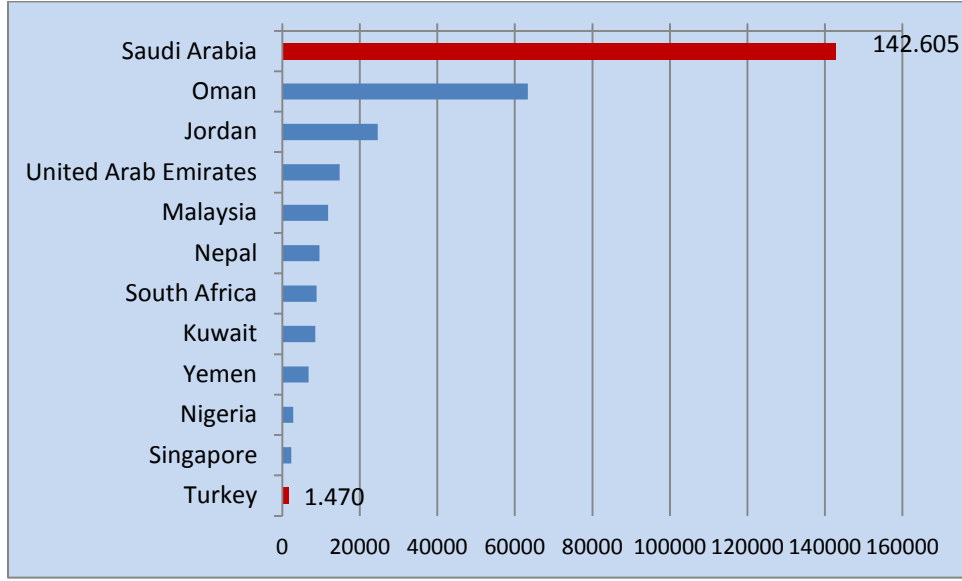
Şekil 21 Dünyada Gerçekleşen Canlı Koyun İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



KEÇİ

Dünyada 2013 yılında yaklaşık 316 milyon dolarlık canlı keçi ithalatı gerçekleşmiş olup bunun %45'ini Suudi Arabistan yapmıştır. Türkiye 2013 yılında 1,47 milyon dolarlık ithalat yapmıştır. Keçi ithalatında Orta Doğu ve Arap ülkeleri ön planı çıkmaktadır.

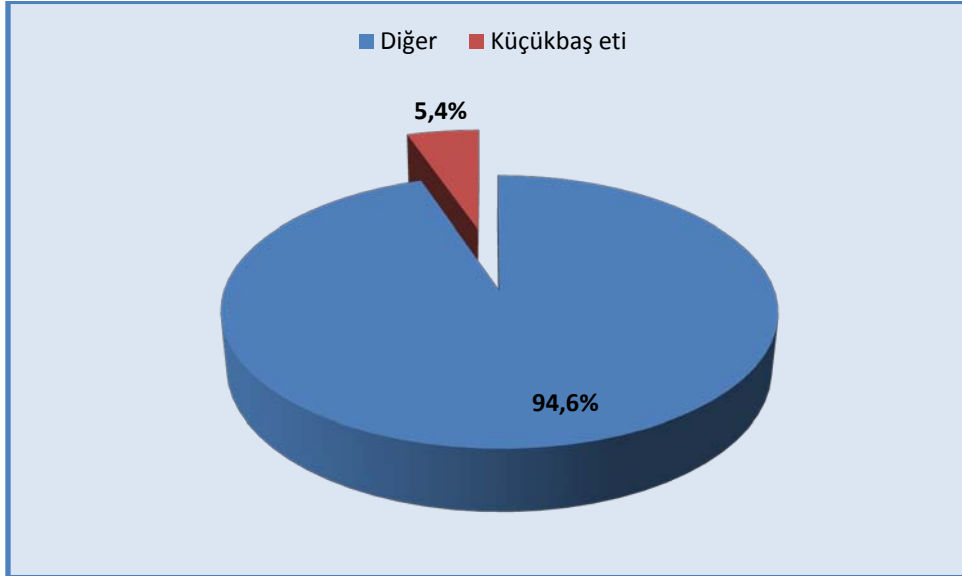
Şekil 22 Dünyada Canlı Keçi İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



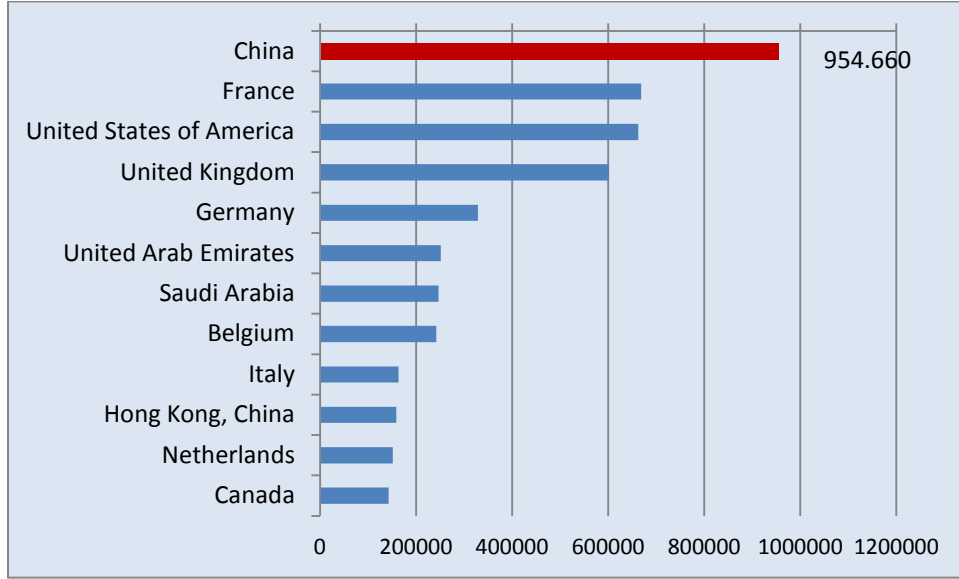
2.1.2.2 Et ve Yenilen Sakatatlar

Dünyada toplam 118,98 milyar dolarlık et ve sakatatlar ithalatı gerçekleşmiş olup en büyük payı sığır eti, domuz eti kanatlı grubu oluşturmuştur. **Küçükbaş hayvancılık ise 6,42 milyar dolarlık ithalat ile toplam et ithalatının %5,44'ünü oluşturmaktadır.**

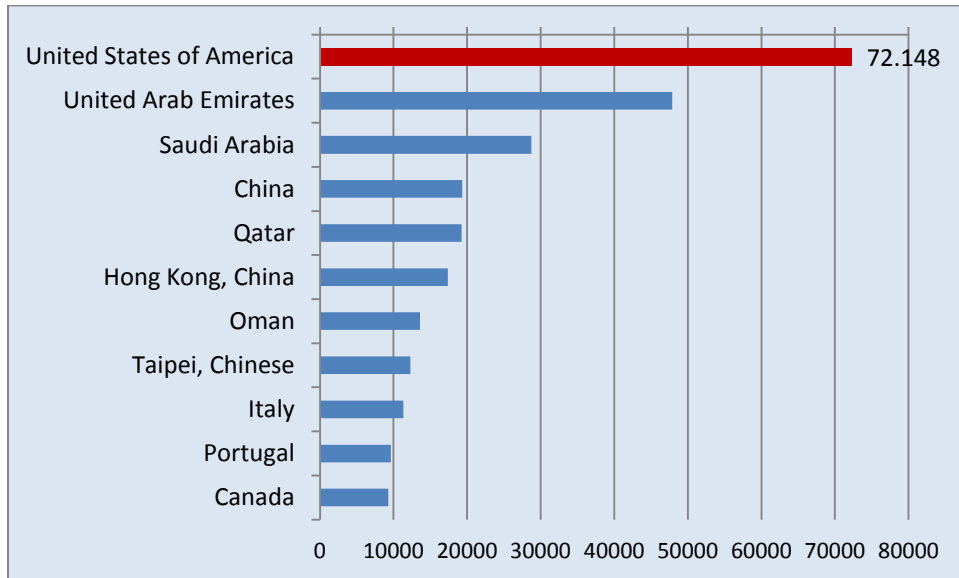
Şekil 23 Dünyada Gerçekleşen Toplam Et Ve Yenilen Sakatat İthalatında Küçükbaşın Oranı



Dünyada küçükbaş eti ithalatından öne çıkan ülkeler Çin, Fransa, ABD, İngiltere, Almanya olup toplam ithalatın %50 sini gerçekleştirmişlerdir. Son birkaç yılda küçükbaş et ithalatını artıran Çin 2013 yılında gerçekleştirdiği yaklaşık 1 milyar dolarlık ithalat ile ilk sırada yer almaktadır. Uluslararası Ticaret Merkezi verilerine göre ülkemizin 2013 yılında küçükbaş eti ve yenilen sakatat ithalatı olmamıştır.

Şekil 24 Küçükbaş Eti Ve Yenilen Sakatat İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)

Küçükbaş hayvan eti ithalatında koyun ve keçi ayrımı üzerinden baktığımızda koyun eti ve yenilen sakatat ithalatında AB, ABD ve Arap yarımadası ülkeleri öne çıkmaktadır. Keçi eti ithalatının koyun eti kadar yaygın olmayıp dünyada gerçekleşen küçükbaş et ithalatın %5'ini oluşturmaktadır. Dünyada yaklaşık 6,42 milyar dolarlık küçükbaş hayvan eti ithalatı gerçekleşirken bunun ancak 327 milyon doları keçi etidir.

Şekil 25 Keçi Eti Ve Yenilen Sakatatı İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)

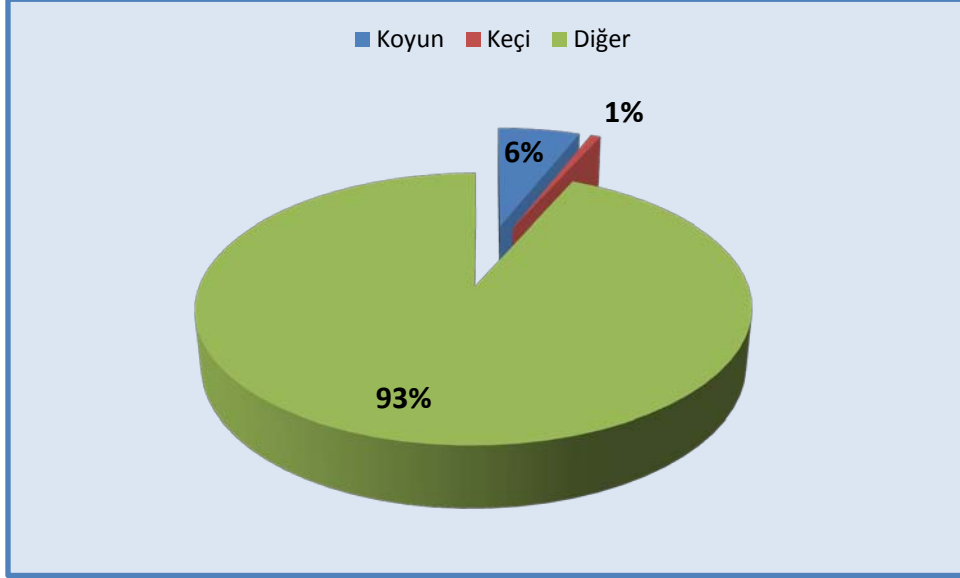
Dünyada en önemli keçi eti ithalatçısı ülke olan ABD 2013 yılında gerçekleşen toplam keçi eti ithalatın %22'sini tek başına yapmıştır. Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan ve Çin'de önemli ithalatçı ülkeler olup ülkemiz ise keçi ithal etmemektedir.

2.1.2.3 Ham Postlar, Deriler Köseleler

Dünyada ham post, deri ve kösele ithalatında sığır ürünleri öne çıkmaktadır. **Dünyada**

Toplam 33,3 milyar dolarlık ham post ve deri ithalatı yapılmakta olup toplam ithalatın %7'sini küçükbaş hayvancılık ürünlerinden oluşmaktadır. Dünyada yaklaşık 2,21 milyar dolarlık koyun deri ithalatına karşın 241 milyon dolarlık keçi deri ithalatı yapılmaktadır.

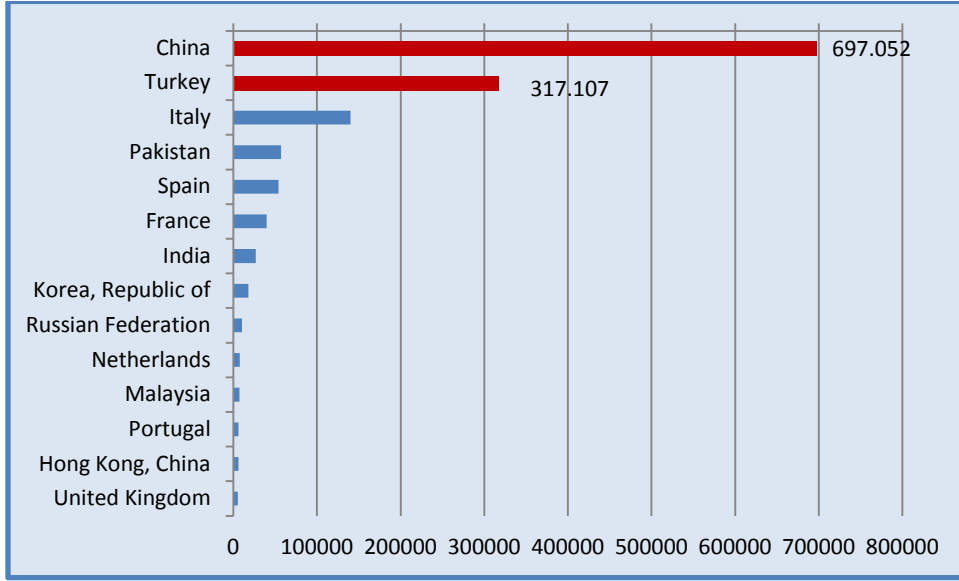
Şekil 26 Dünyada Küçükbaş Ham Post Ve Deri İthalatında Küçükbaş Oranı



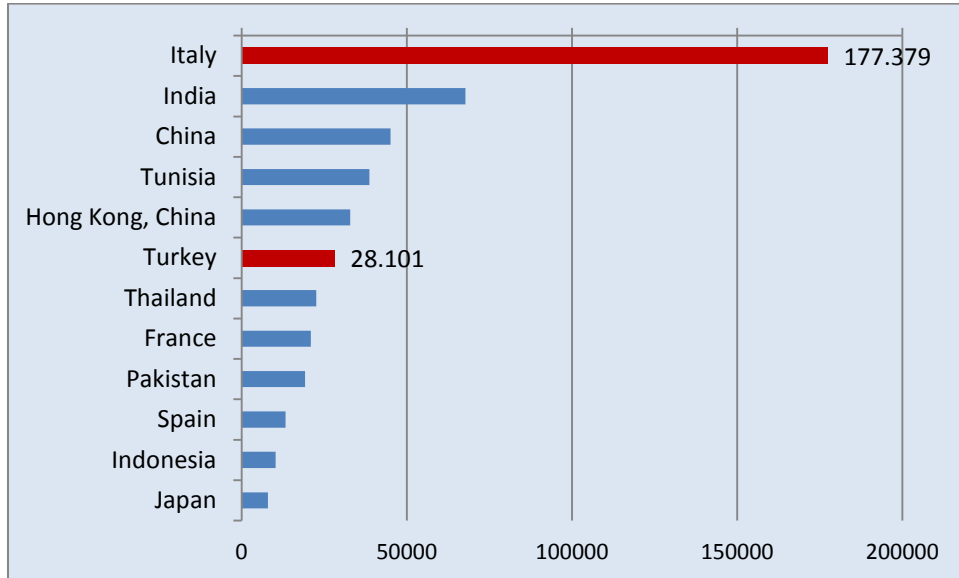
Dünyada gerçekleşen ham ve tabaklanmış deri ithalatı verileri koyun ve keçi için ayrı olarak ülkeler düzeyinde incelenmiştir.

KOYUN

Dünyada yaklaşık 1,97 milyar dolar ham ve işlenmiş koyun kuzu deri ithalatı yapılmaktadır. Bunun yaklaşık %73,5'si ham koyun kuzu deri ithalatıdır. Dünyada 1,45 milyar dolarlık ham koyun kuzu deri ithalatı gerçekleşmekte olup son yıllarda en önemli ithalatçı ülkeler Çin, Türkiye ve İtalya'dır. Bu ülkeler dünyada toplam ithalatın %70'ini oluşturmaktadır. Ülkemiz 2013 yılında yaptığı 317 milyon dolarlık ithalat ile dünyada gerçekleşen toplam ithalatın %21,8'ini yapmaktadır.

Şekil 27 Koyun Kuzuların Ham Deri İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)

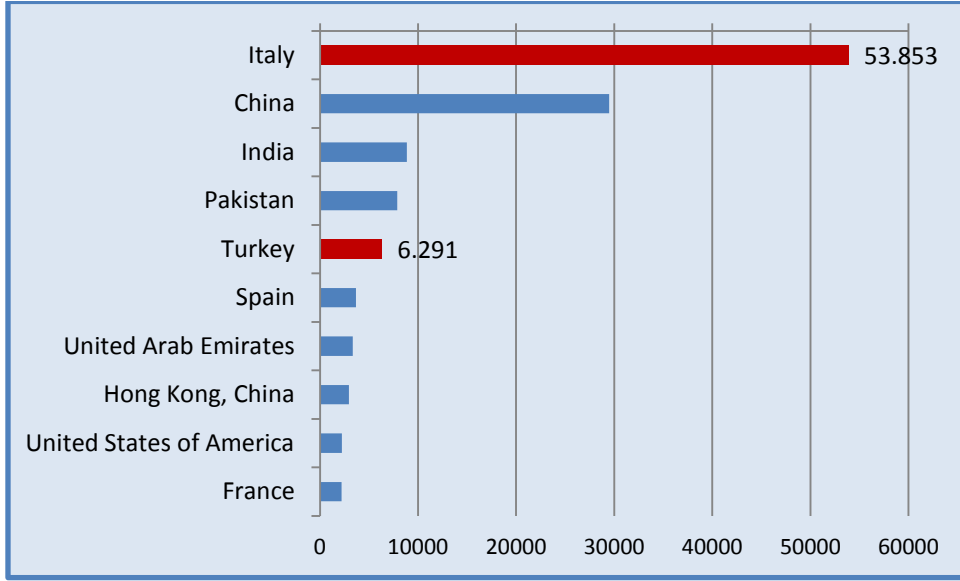
Ham koyun derisine nazaran daha az ithalata konu olan koyun kuzuların tabaklanmış veya ara kurutmalı derileri ise toplam koyun kuzu deri ithalatının %26,5'ünü oluşturmaktadır. 2013 yılında dünyada yaklaşık 521 milyon dolarlık bir ithalat gerçekleşmiş olup en fazla ithalatı İtalya yapmıştır. Toplam ithalatın %34'ünü tek başına yapan İtalya'yı Hindistan ve Çin izlemektedir. **Ülkemiz 2013 de 28,1 milyon dolarlık ithalat yapmıştır.**

Şekil 28 Koyun Kuzuların Tabaklanmış Veya Ara Kurutmalı Derileri İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)

KEÇİ

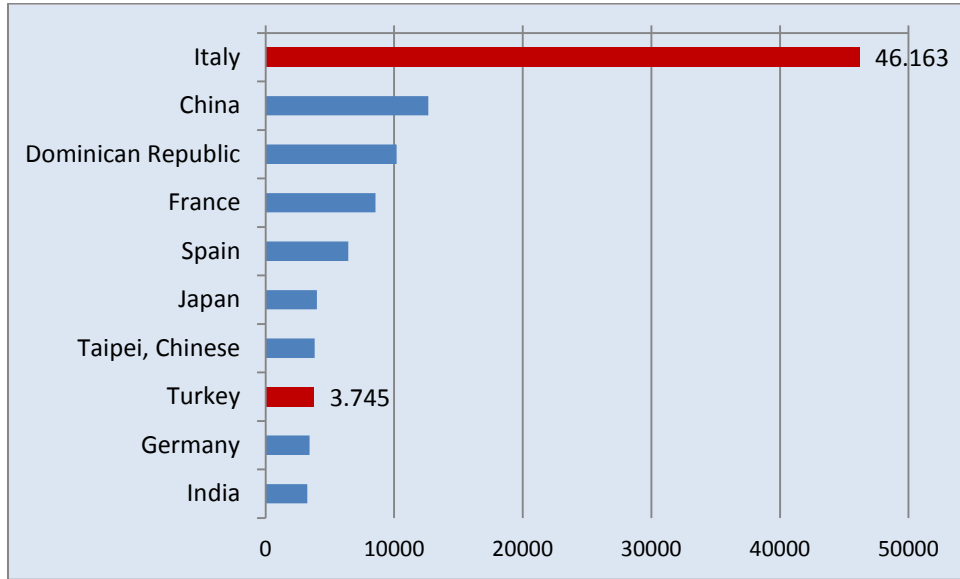
Dünyada keçi ve oğlakların tabaklanmış yaş ve kuru derileri toplam ithalatı 241,6 milyon dolar olup bunun %51,4'ünü yaş deri ithalatı oluşturmaktadır. Yaş deri olarak 2013 yılında dünyada İtalya ve Çin yapmıştır. **Ülkemiz 2013 yılında 6,29 milyon bin dolarlık bir ithalat yapmıştır.**

Şekil 29 Keçi ve Oğlakların Tabaklanmış Yaş Ve Kuru Derileri İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



2013 yılı verilerine göre dünyada 117 milyon dolarlık keçi ve oğlakların tabaklanmış kuru deri ithalatı yapılmıştır. İtalya ve Çin toplam ihracatın %50'sini gerçekleştirmiş olup dünyanın en büyük ithalatçı ülkeleridir. **Ülkemiz 2013 yılında 3,7 milyon dolarlık lık bir ithalat yapmıştır**

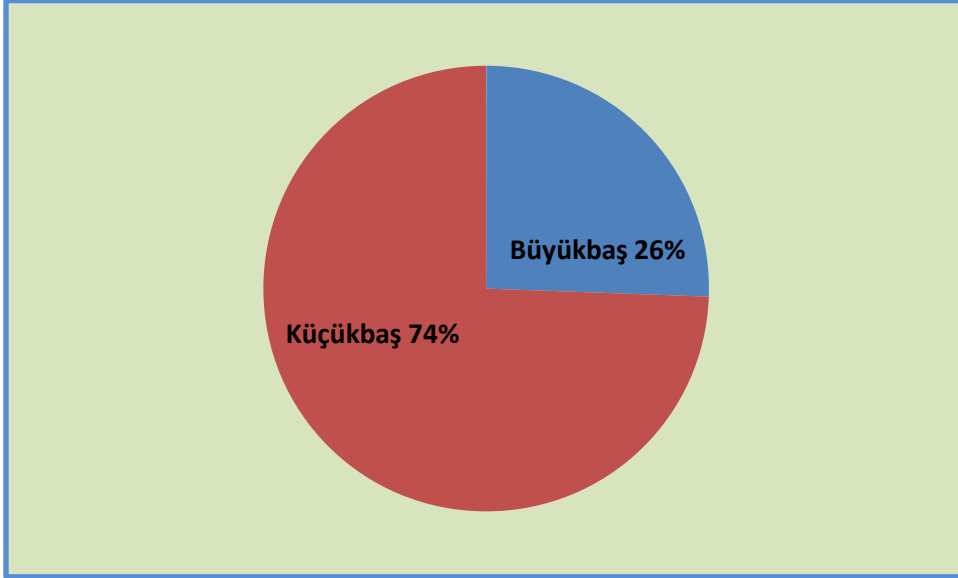
Şekil 30 Keçi Ve Oğlakların Tabaklanmış Kuru Deri İthalatında Öne Çıkan Ülkeler (Bin \$)



3 TÜRKİYE'DE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK

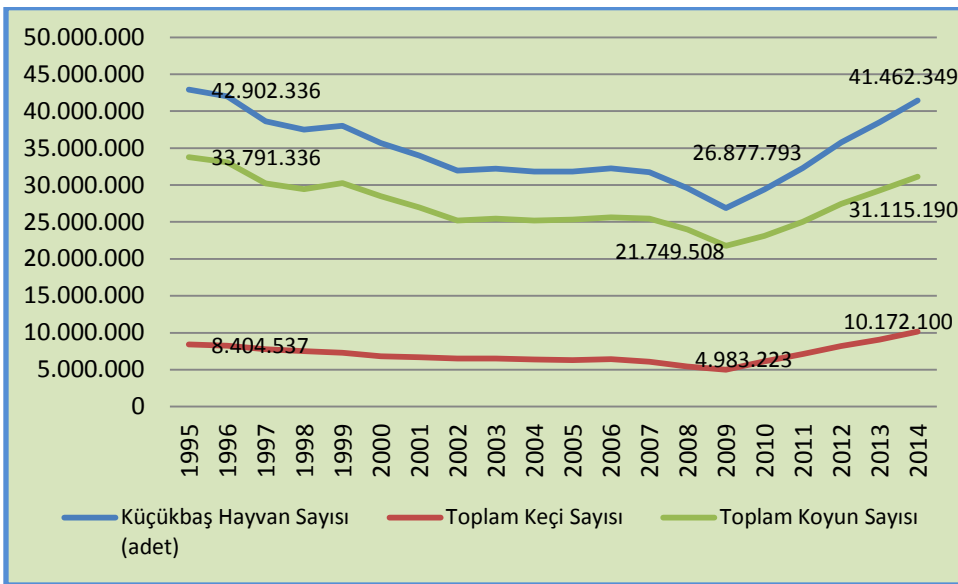
Ülkemizde 2014 yılı TÜİK resmi rakamlarıyla 14,2 milyon adet büyükbaş 41,4 milyon adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Nicel olarak küçükbaş hayvan sayısı baskın olmasına karşın olarak ekonomik olarak büyükbaş hayvancılığın etkisi daha yüksektir.

Şekil 31 Ülkemiz Hayvan Varlığı Oransal Dağılımı



1995-2014 yılları arası küçükbaş hayvan sayılarındaki değişimler incelendiğinde son 5 yılda küçükbaş hayvan sayısında artışlar olduğu görülmektedir. Özellikle keçi sayısı 2009 yılına göre 2 katlık artış göstermiştir. Benzer şekilde koyun sayısının son 5 yılda yaklaşık 10 milyon adetlik artış olmuştur.

Şekil 32 Ülkemizde Küçükbaş Hayvancılığın Yıllar İçindeki Değişimi



Ülkemizde koyun sayısının keçi sayısının 3 katı olduğu görülmektedir. Son yıllarda dünyada

yaşanan artışa paralel olarak ülkemizde de koyun ve keçi varlığında bir artış söz konusudur. TÜİK koyun varlığını yerli ve merinos olarak paylaşmaktadır. Ülkemizde ağırlıklı olarak yerli ırkları yetiştirilmekte olup yapağı ve yün yönünden üstün olan merinos ırkının çok yaygın olmadığı görülmektedir.

10 milyonun üzerinde kıl keçisi varlığına karşın 177 bin civarında tiftik keçisi bulunmaktadır. Tekstil sektöründe yoğun talep gören tiftik keçisi 90 yıllara nazaran önemli ölçüde azalışlar göstermiş olup son birkaç yılda Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı destekleri ile artış göstermeye başlamıştır.

Tablo 1 Ülkemizde Küçükbaş Hayvan Varlığının Dağılımı

Hayvan Adı	Toplam	Sağılan hayvan sayısı	Süt (Ton)	Verim(kg/baş/yıl)	Kırkılan hayvan sayısı	Yün kıl tiftik (ton)	Verim(kg/baş/yıl)
Keçi(Kıl)	10.169.348	4.323.507	460.642	107	9.168.197	5.460	0,6
Keçi(Tiftik)	177.811	77.666	2.752	35	162.513	280	1,7
Koyun (Yerli)	29.011.546	13.575.321	1.068.700	79	29.011.546	51.857	1,8
Koyun(Merinos)	2.103.644	936.670	44.430	47	2.103.644	6.494	3,1

Türkiye'de yünlü dokuma sanayinin hammaddesi olan merinos yapağısı ile tiftiğin üretimini desteklemek amacıyla Yapağı ve Tiftik A.Ş. kurulmuştur. Uzun yıllar destekleme alımları yapan kurum, 1985 yılında merinos yapağısına, 1994 yılında da tiftiğe uyguladığı destekleme alımlarına son vermiş, bu hammaddelerin dışalımını da serbest bırakılmışlardır ⁴ Benzer şekilde Bursa Merinos Yünlü Sanayi Müessesesi 1935 yılında kurulmuş ancak 23.09.2004 tarihinde kapatılmıştır. Böylece doğrudan olmasa da koyundan elde edilen ürünü işleyen tesislerin verdiği desteklerde sona ermiştir. ⁵ Ülkemizde uygulanan hayvancılık desteklerinde büyükbaş hayvancılık öne çıkarılmış küçükbaş hayvancılığa yönelik destekler damızlık koyu keçi yetiştirici birliklerinin kurulması ile destekleme uygulamalarının önü açılmıştır. 2005 yılında çıkarılan Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Uygulama Tebliği ve 2008 yılında Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı küçükbaş hayvancılık destekleri etkili bir şekilde hayata geçirilmeye başlamıştır.

Uygulanan destekleme politikaları etkisi göstermiş uzun yıllar düşüş eğiliminde olan koyun ve keçi yetiştiriciliği 2009 yılı itibariyle artmaya başlamıştır. Özellikle merinos koyunu, yerli koyun ve kıl keçisi sayılarında ciddi artışlar yaşamıştır. **Geçmiş dönemlerde uygulanan tarım politikalarından en fazla tiftik keçi yetiştiriciliği etkilenmiş olup 1995 yılında 714.000 den 2009 %80'lik azalışla yılında 146.986'ya düşmüştür.** Son dönemde tiftik keçi özelinde çıkan destekleme kararları ile azda olsa %20'lik artış yaşanmış olup 2014 yılında 177.811'e

⁴ Fidan, H., Kırıl, T., Özçelik, A., 1995. Türkiye'de Tiftik Üretimi ve Ankara İlinde Tiftik Üreten Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı. Türkiye Hayvancılığının Yapısal ve Ekonomik Sorunları Sempozyumu, İzmir, 27-29 Eylül 1995

⁵ Daşkıran, İ., ve ark. Türkiye Koyunculüğunda Desteklemeler

ulaşmıştır.

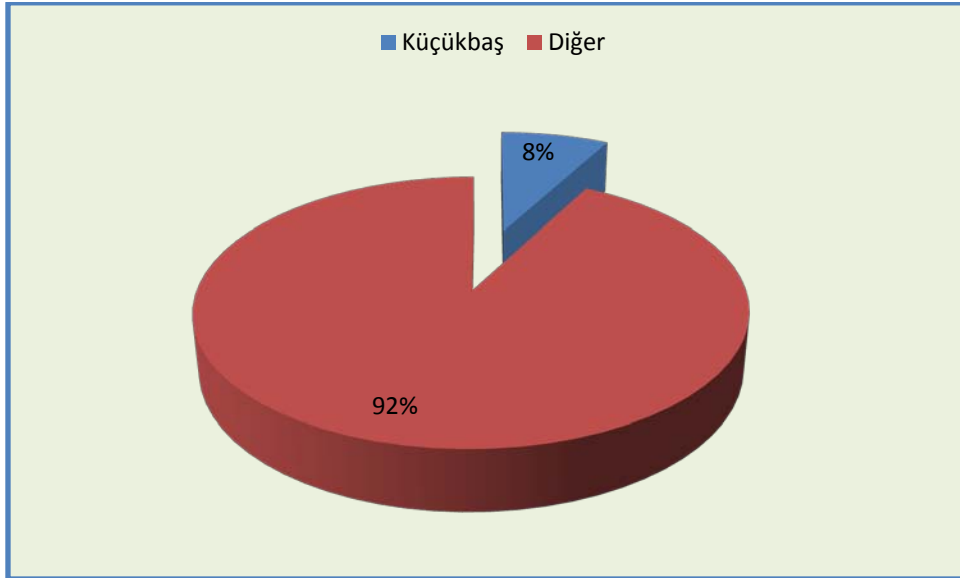
3.1 ÜLKEMİZDE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK DIŞ TİCARETİ

TÜİK veri sisteminde hayvansal ürünlerde dış ticaret verilerinde birçok fasılda küçük ve büyük baş hayvan ayrımı yapılamadığı için küçükbaş hayvancılık dış ticaret verileri incelenirken Canlı Hayvan Ticareti(01), Etler Ve Yenilen Sakatatlar(02) Ham Postlar, Deriler Köşeler(41) fasılları üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

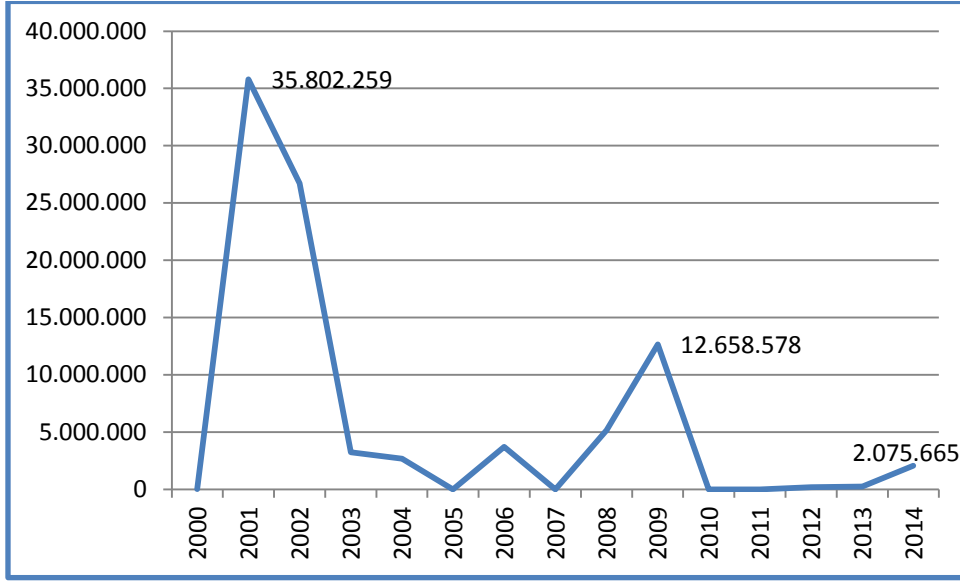
3.1.1 Canlı hayvan ihracatı

2014 yılı TÜİK verilerine göre yılında 26,7 milyon dolar canlı hayvan ihracatı gerçekleştirmiş olup bunun yaklaşık 2 milyon dolarını küçükbaş hayvan oluşturmaktadır.

Şekil 33 Ülkemiz Canlı Hayvan İhracatında Küçükbaşın Oranı



Toplam canlı hayvan ticaretinin yaklaşık %8'ini oluşturan küçükbaş hayvan ticaretinde çok istikrarlı bir yapı sergilemeyen ülkemizin uzun yıllar ihracat verileri incelendiğinde kırmızı et arzına ve iç piyasa koşullarına bağlı olarak ihracatın farklılaştığı görülmektedir.

Şekil 34 Ülkemizde Canlı Küçükbaş İhracatının Yıllar İçindeki Değişimi(\$)

Kaynak: TÜİK, 2015(10.03.2015 tarihinde bağlanılmıştır)

Son iki yıllık ihracata baktığımızda Azerbaycan, Türkmenistan, Katar ve Lübnan'a yapmaktadır. 2013 yılında gerçekleştirilen 898 baş canlı küçükbaş ihracatının tamamı damızlık keçidir. 2014 yılında ise 376 sı keçi 8107 adedi koyun olmak üzere toplam 8483 adedi küçükbaş hayvan ihraç edilmiştir. 2014 yılı geçici verilerine göre gerçekleştirilen koyun ihracatının %95'i Katar ve Lübnan'a yapılmıştır. Keçi ihracatı ise Azerbaycan ve Türkmenistan'a gerçekleştirilmiştir.

3.1.2 Et ve Yenilen Sakatatlar İhracatı

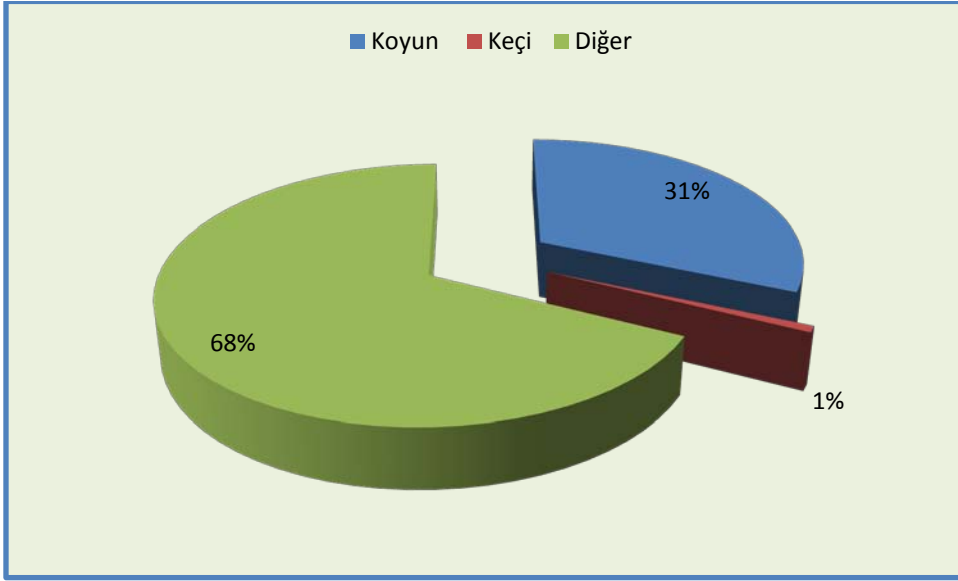
2014 yılı etler ve yenilen sakatatlar verilerine bakıldığında gerçekleştirilen ihracatın neredeyse tamamı kümes hayvanları kaynaklı olup 53.076 dolar değerinde küçükbaş hayvan eti ihracatı yapılmıştır.

2002-2014 yılları arasında gerçekleştirilen küçükbaş hayvan eti ihracatı gelişimine bakıldığında ihracatımızın yok denecek kadar az olduğu anlaşılmıştır. Son 12 yılda toplam 1,6 milyon dolarlık küçükbaş hayvan eti ihracatı yaptığımız bunu ise ağırlıklı olara Katar, BAE ve Afganistan'dır. Dünyada en fazla ihracata konu olan fasıllardan olan et ticaretinde ülkemizin ihracatı maalesef yok denecek kadar azdır.

3.1.3 Ham Postlar, Deriler Köseleler

Ülkemizde ham post, deri ve kösele ihracatı son yıllarda artış eğilimi göstermekte olup 2014 yılında 226,5 milyon dolarlık bir ihracat gerçekleştirmiştir. Ham post veri ihracatında sığır ürünleri öne çıkmakta olup toplam ihracatın %32'sini küçükbaş hayvancılık ham post, deri ve köseleleri oluşturmıştır.

Şekil 35 Ülkemizde Ham Post Ve Deri İhracatının Oransal Dağılımı



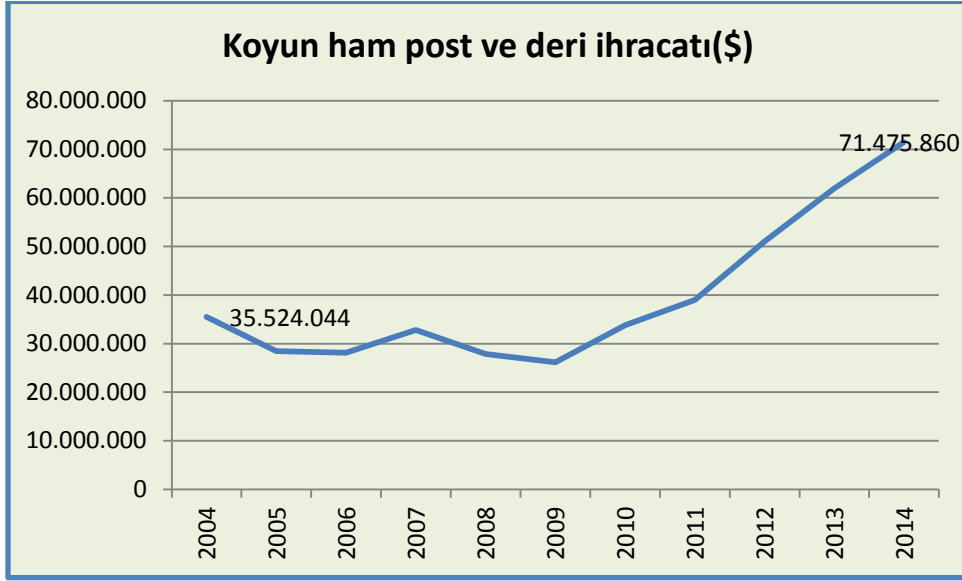
Ülkemizde gerçekleşen ham ve tabaklanmış deri ihracatı verilerini koyun ve keçi için ayrı olarak ülkeler düzeyinde incelendiğinde yapılan ihracatın ağırlıklı olarak koyun kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleştirilen 73,25 milyon dolarlık ihracatın %97,5'i koyun ham deri ve postundan oluşmaktadır. TÜİK verileri incelendiğinde koyun ham deri ve post ihracatının 2009 ve sonrasında artış eğilimi gösterdiği anlaşılmıştır(TÜİK,2015).

KOYUN

Koyun ham post ve derileri ihracatı Koyun ve kuzuların ham derileri(4102), Koyun ve kuzuların tabaklanmış veya crust (ara kurutmalı) derileri(4105) ve Koyun veya kuzuların tabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri(4112) kalemleri altında değerlendirilmiştir. Gerçekleştirdiğimiz ihracatın %91,7'si Koyun veya kuzuların tabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri(4112) kaleminden yapılmıştır.

Ülke düzeyinde yapılan incelemelerde koyun ham post ve deri ihracatının yaklaşık %50'sini İtalya, Hong Kong ve Ukrayna'ya gerçekleştirmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen ihracatın %17,7'side serbest bölgeler üzerinden yapılmıştır.

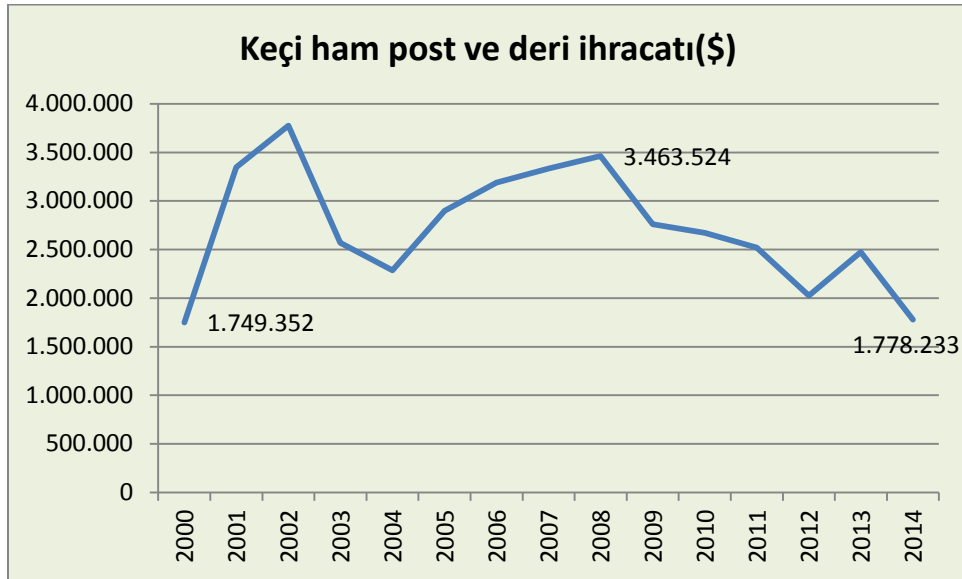
Şekil 36 Koyun Ham Post Ve Deri İhracatının Yıllar İçindeki Değişimi

**KEÇİ**

Keçi ham post ve derileri ihracatı; Keçi ve oğlakların tabaklanmış yaş derileri(410621), Keçi ve oğlakların tabaklanmış kuru derileri(410622) ve Keçi ve oğlakların diğer deri ve köseleleri(411310) kalemleri altında değerlendirilmiştir.

TÜİK verileri koyun ve keçi özelinde incelendiğinde keçi ham deri ve postu ihracatının koyunculuk kadar gelişme göstermediği görülmektedir. Bu kalemden yapılan ihracatta öne çıkan ülkeler Avusturya, Ukrayna, Sırbistan ve İngiltere'dir.

Şekil 37 Keçi ham post ve deri ihracatının yıllar içindeki değişimi

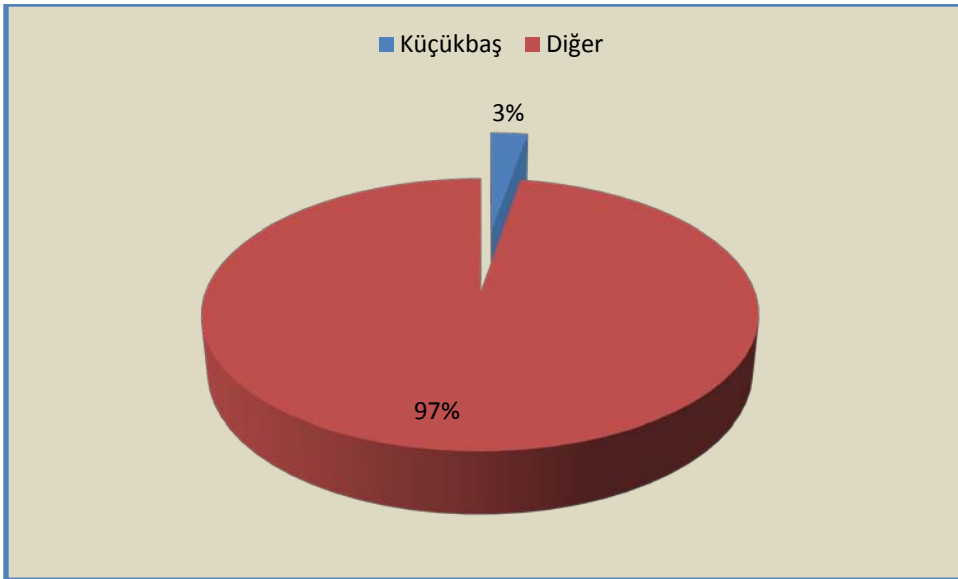


3.1.4 Canlı hayvan ithalatı

Ülkemizde canlı hayvan bakanlar kurulu kararları doğrultunda Et Balık Kurumu ve özel sektör eli ile yapılmaktadır. Ülkemizin canlı hayvan ithalatı uzun yıllar verileri incelendiğinde yıllar içinde önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Canlı hayvan ithalatının çoğunluğunu büyükbaş oluşturmaktadır. 2008 ve 2009’da yapılan ithalatın tamamı damızlık olup, 2010 yılından itibaren besilik ve kasaplık hayvan ithalatı da yapılmaya başlanmıştır. En fazla sayıda canlı hayvan ithalatı 1.918 bin baş ile 2011 yılında gerçekleşmiştir. Bu miktarın % 75’i damızlık olmayan küçükbaşdır.⁶

2014 yılı TÜİK verilerine göre yılında yaklaşık 140 milyon dolar değerinde canlı hayvan ithalatı gerçekleşmiş olup bunun 3,74 milyon doları küçükbaş hayvancılıktır.

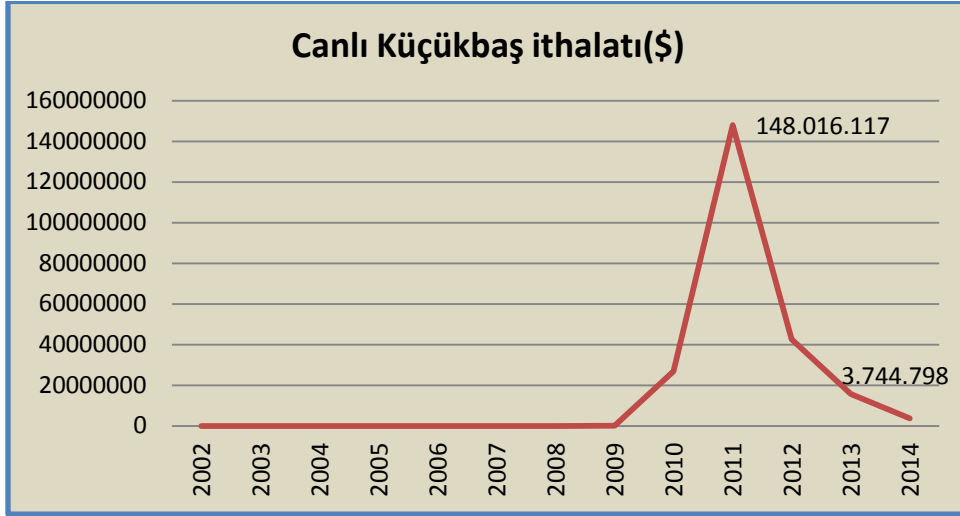
Şekil 38 Ülkemiz Canlı Hayvan İthalatında Küçükbaş Oranı



Son 10 yılda en fazla canlı küçükbaş ithalatı 2011 ve 2012 yıllarında gerçekleşmiş 2013 yılı itibariyle tekrar azalmıştır. Ülkemiz genel olarak ciddi düzeyde canlı küçükbaş hayvan ithal eden ülke olmayıp dönemsel piyasa koşullarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. 2014 yılı TÜİK verileri incelendiğinde yaklaşık 3 milyon dolarlık koyun 750 bin dolarlık da keçi ithalatı yapılmıştır. **Canlı küçükbaş hayvan ithalatının en fazla yapıldığı 2009, 2010, 2011 yıllarında en fazla alım, Bulgaristan ve Avustralya’dan yapılmıştır.** Gerçekleşen ithalatın neredeyse %90’ı bu ülkelerden gerçekleşmiştir.

⁶ Etve Süt Kurumu Sektör Raporu,2013

Şekil 39 Canlı Küçükbaş Hayvan İthalatının Yıllar İçindeki Değişimi

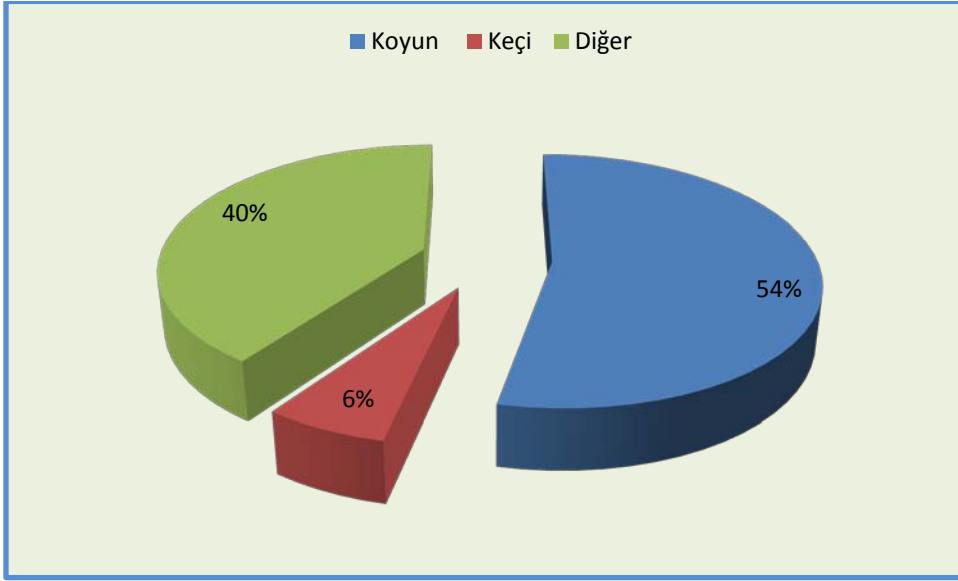


3.1.5 Et ve Yenilen Sakatatlar

Uzun yıllar TÜİK verileri incelendiğinde 2003 yılından bu yana koyun ve keçi eti ithalatı yapılmamıştır. Ülkemiz et ithalatı ağırlıklı olarak büyükbaş eti olarak gerçekleşmiştir. Yıllar itibarıyla en fazla kırmızı et ithalatı 2011 yılına yapılmıştır. 2013 yılında gerçekleşen ithalatın tamamı kemikli sığır eti olup 6.141 ton'dur.

3.1.6 Ham Postlar, Deriler Köseleler

Ülkemizde önemli düzeyde ham post, deri ve kösele ithalatı yapmaktadır. Son birkaç yılda ithalatta azalış eğilimi görülmektedir. 2011 yılında 722milyon dolar olan ithalat %30 azalarak 506,5 milyon dolara düşmüştür. Gerçekleşen ithalatın büyük bir çoğunluğu küçükbaş hayvan kökenli olup 2014 yılı ithalat rakamları incelendiğinde ülkemizin gerçekleştirdiği ham post deri ithalatının yaklaşık %60'ı küçükbaş hayvan ham deri postu oluşturmıştır. 2014 yılında 302,7 milyon dolarlık küçükbaş(koyun, keçi) hayvan ham post ve deri ithalatı gerçekleştirmiştir.

Şekil 40 Ham Post Ve Deri İthalatında Küçükbaş Oranı

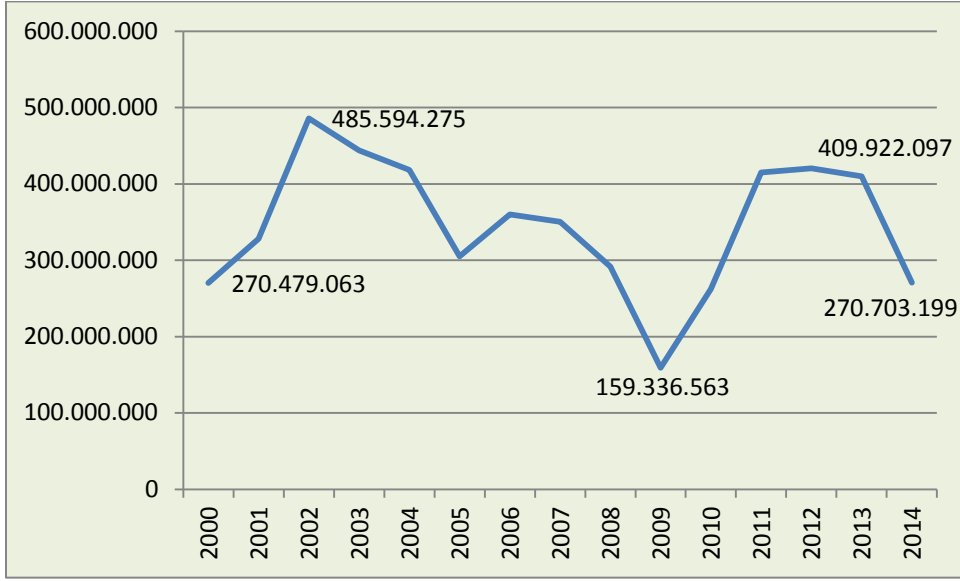
Ülkemizde yapmış olduğu ham ve tabaklanmış deri ithalatı verilerini koyun ve keçi için ayrı olarak incelendiğinde yapılan ithalatın ağırlıklı olarak koyun kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekleştirilen 302,7 milyon dolarlık küçükbaş ham ve işlenmiş deri ve post ithalatın yaklaşık %90'ı koyun ham deri ve postundan oluşmaktadır. (TÜİK,2015).

KOYUN

Koyun ham post ve derileri ithalatı Koyun ve kuzuların ham derileri(4102), Koyun ve kuzuların tabaklanmış veya crust (ara kurutmalı) derileri(4105) ve Koyun veya kuzuların tabaklama veya ara kurutmadan sonra ileri derecede hazırlanmış deri ve köseleleri(4112) kalemleri altında değerlendirilmiştir. Yaptığımız ithalatın önemli bir bölümünü koyun ve kuzuların ham derileri oluşturmaktadır.

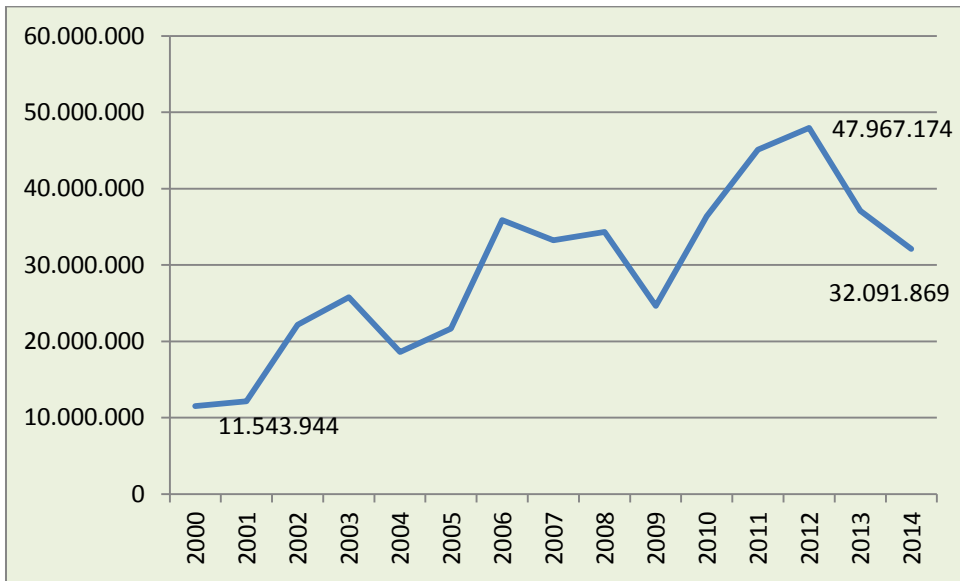
Ülkemiz ciddi düzeyde koyun ham ve işlenmiş deri ve post ithalatı gerçekleştirmektedir. 2014 yılında 270,7 milyon dolarlık koyun ham ve işlenmiş deri ithalatı yapılmıştır. Son birkaç yılda ithalat düzeylerinde bir azalış olduğu görülmektedir. 2012 yılına göre %35'lik bir azalış olduğu görülmektedir.

En fazla ithalat yaptığımız ülkelere baktığımızda ağırlıklı olarak İspanya ve İtalya başta olmak üzere 2014 yılında 95 farklı ülkeden ithalat yapmıştır.

Şekil 41 Koyunların Ham, İşlenmiş Deri Ve Post İthalatı (\$)**KEÇİ**

Keçi ham post ve derileri ithalatı Keçi ve oğlakların tabaklanmış yaş derileri(410621), Keçi ve oğlakların tabaklanmış kuru derileri(410622) ve Keçi ve oğlakların diğer deri ve köseleleri(411310) kalemleri altında değerlendirilmiştir.

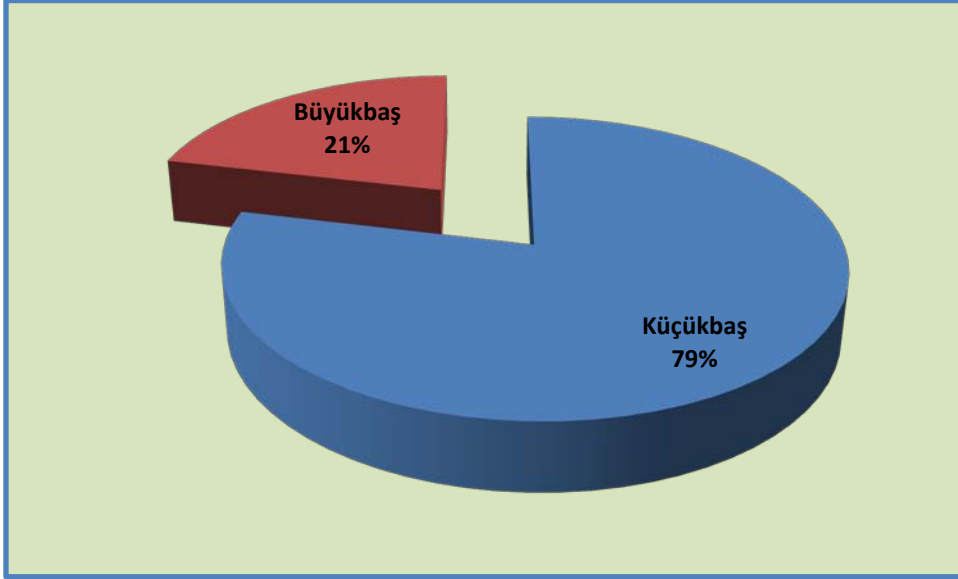
Ülkemiz keçi ham ve işlenmiş deri ithalatı son birkaç yılda azalış eğilimi göstermesine karşın uzun yıllar ithalat verileri incelendiğinde bir artış olduğu anlaşılmaktadır. Ülkemiz 2014 yılında 32 milyon dolarlık keçi ham, işlenmiş post ve deri ithalatı yapmıştır. 30'un üzerinde ülkeden ithalat yapan ülkemiz gerçekleştirdiği ithalatın yaklaşık %50'sini Hindistan ve İtalya'dan yapmaktadır.

Şekil 42 Keçilerin ham, işlenmiş post ve deri ithalatının yıllar içindeki değişimi (\$)

4 BÖLGEMİZDE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK SEKTÖRÜ

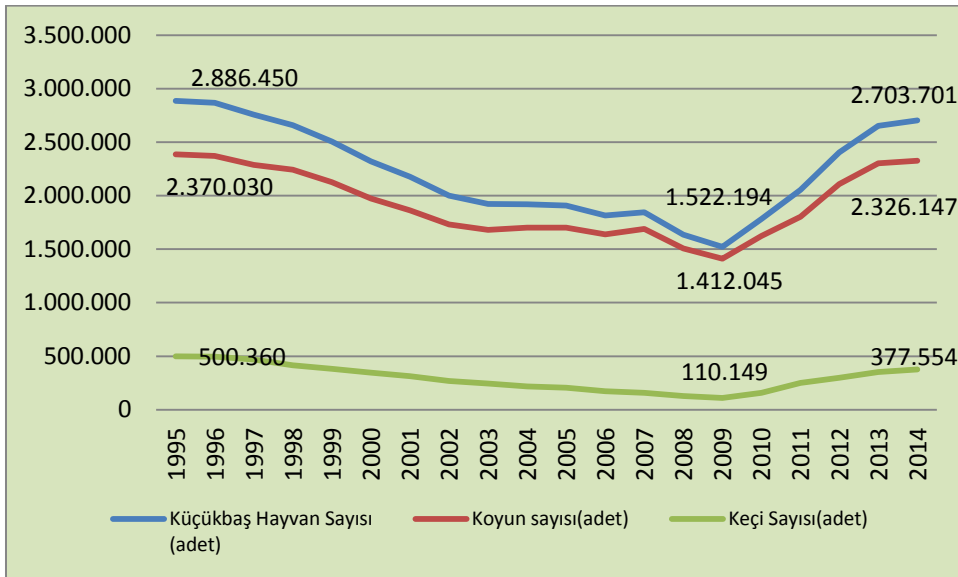
Ülkemizde 2014 yılı TÜİK resmi rakamlarıyla 731.687 adet büyükbaş 2.703.701 adet küçükbaş hayvan bulunmaktadır. Bölgemizde nicel olarak küçükbaş hayvan sayısı baskın olmasına karşın olarak ekonomik olarak büyükbaş hayvancılığın etkisi daha yüksektir. **Bölgemizde üretilen toplam süt miktarının %90'ını büyükbaş hayvan sütünden karşılanmaktadır.**

Şekil 43 Bölgemizde Hayvan Varlığının Oransal Dağılımı



Bölgemizde 1995-2014 yılları arası küçükbaş hayvan sayılarındaki değişimler incelendiğinde son 5 yılda küçükbaş hayvan sayısında artışlar olduğu görülmektedir. Özellikle keçi sayısında 2009 yılına göre yaklaşık 3,5 katlık artış gerçekleşmiştir. Benzer şekilde koyun sayısında son 5 yılda yaklaşık 1,2 milyon adetlik artış olmuştur.

Şekil 44 Bölgemizde Küçükbaş Hayvan Sayısının Yıllar İçinde Değişimi



Bölgemizde küçükbaş hayvancılık koyun ve keçi olarak ayrı ayrı incelendiğinde bölgede koyun sayısının keçi sayısının 6 katı olduğu görülmektedir. Son yıllarda ülkemizde yaşanan artışa paralel olarak bölgemizde de koyun ve keçi yetiştiriciliğinde bir artış söz konusudur. Koyun varlığı açısından bölgemiz 1990 yıllardaki hayvan varlığına ulaşmasına karşın keçi yetiştiriciliğinde artışlar 90 lı yıllardaki hayvan varlığına henüz yakalayamamıştır.

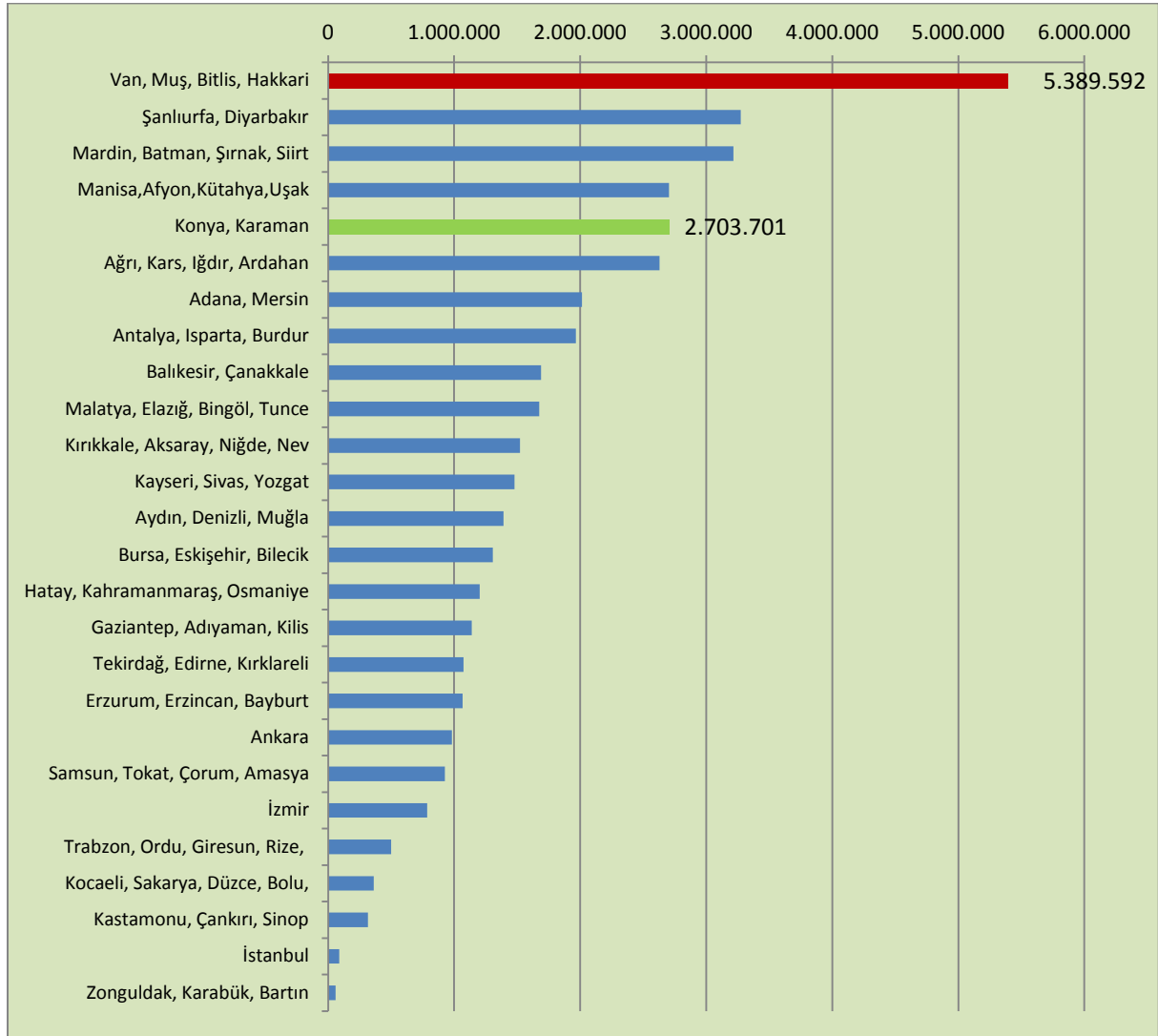
Bölgemizde küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık %85'i koyun %15'i keçilerden oluşmaktadır. Koyun varlığımızın önemli bir bölümü yerli koyun ırkından oluşmaktadır. Bölgemizde özellikle dağlık kırsal alanlarda yaygın bir şekilde kıl keçisi yetiştiriciliği yapılmaktadır. TÜİK il ve bölge düzeyinde et verilerini 2006 yılından sonra yayınlamadığı için bu konuda değerlendirmeler yapılamamıştır. Süt ve yapağı verimi açısından yapılan değerlendirmelerde bölgemiz Türkiye ortalamalarına yakın verim değerlerine sahiptir.

Tablo 2 Bölgemiz Koyun Ve Keçi Varlığı

Hayvan türü	Toplam hayvan sayısı(adet)	Sağılan hayvan sayısı(adet)	Süt(ton)	Verim(kg/baş/yıl)	Kırkılan hayvan sayısı(adet)	Yün kıl tiftik(ton)	Verim(kg/baş/yıl)
Keçi(kıl)	373.997	153.003	15.885	104	341.307	224	1
Keçi(tiftik)	3.557	1.336	57	42	3.096	4	1
Koyun(yerli)	1.885.509	1.038.854	80.862	78	1.885.509	3.155	2
Koyun(merinos)	440.638	203.720	8.567	42	440.638	1.322	3

Bölgemiz ülkemiz küçükbaş hayvancılığı açısından önemli bir yer de olup diğer düzey 2 bölgeleri ile karşılaştırıldığında toplam küçükbaş hayvan sayısı açısından 5. Sırada yer almaktadır. **Ülkemiz toplam küçükbaş hayvan varlığının %7'sine sahip olan bölgemiz koyun varlığı açısından 4. sırada keçi varlığı açısından 2. sıradadır.**

Şekil 45 Bölgeler Arası Toplam Küçükbaş Hayvan Sayıları Karşılaştırması



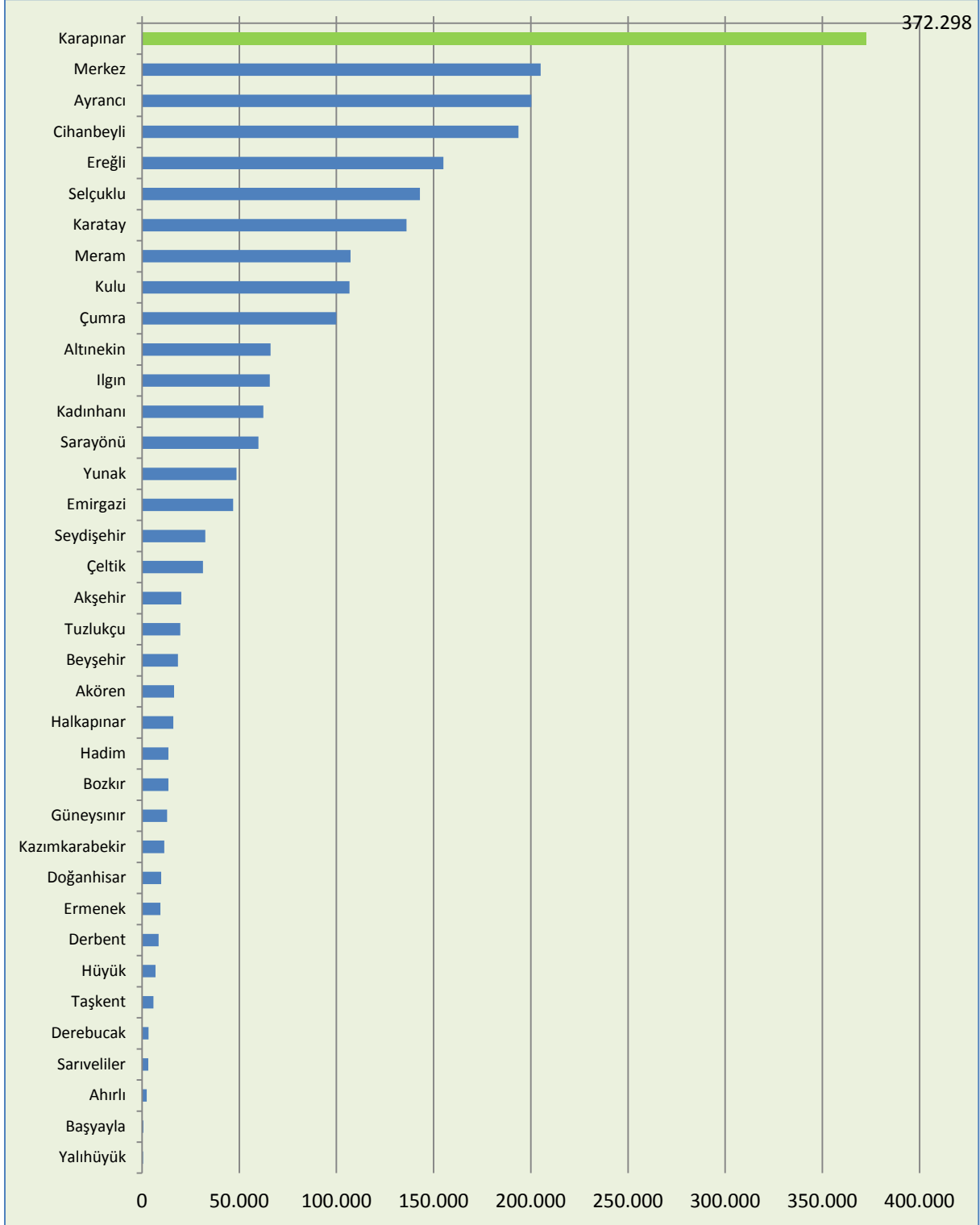
TÜİK 2014 verileri ile bölgemizde küçükbaş hayvan sayılarının il düzeyinde dağılımlarına baktığımızda Konya ilimizin gerek koyun gerekse de keçi sayısı bakımından önde olduğu görülmektedir. Bölgemizde yaşıyan küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık %80'i Konya'da yaşamaktadır.

Tablo 3 Bölgemizde İl Düzeyinde Koyun Ve Keçi Varlığı

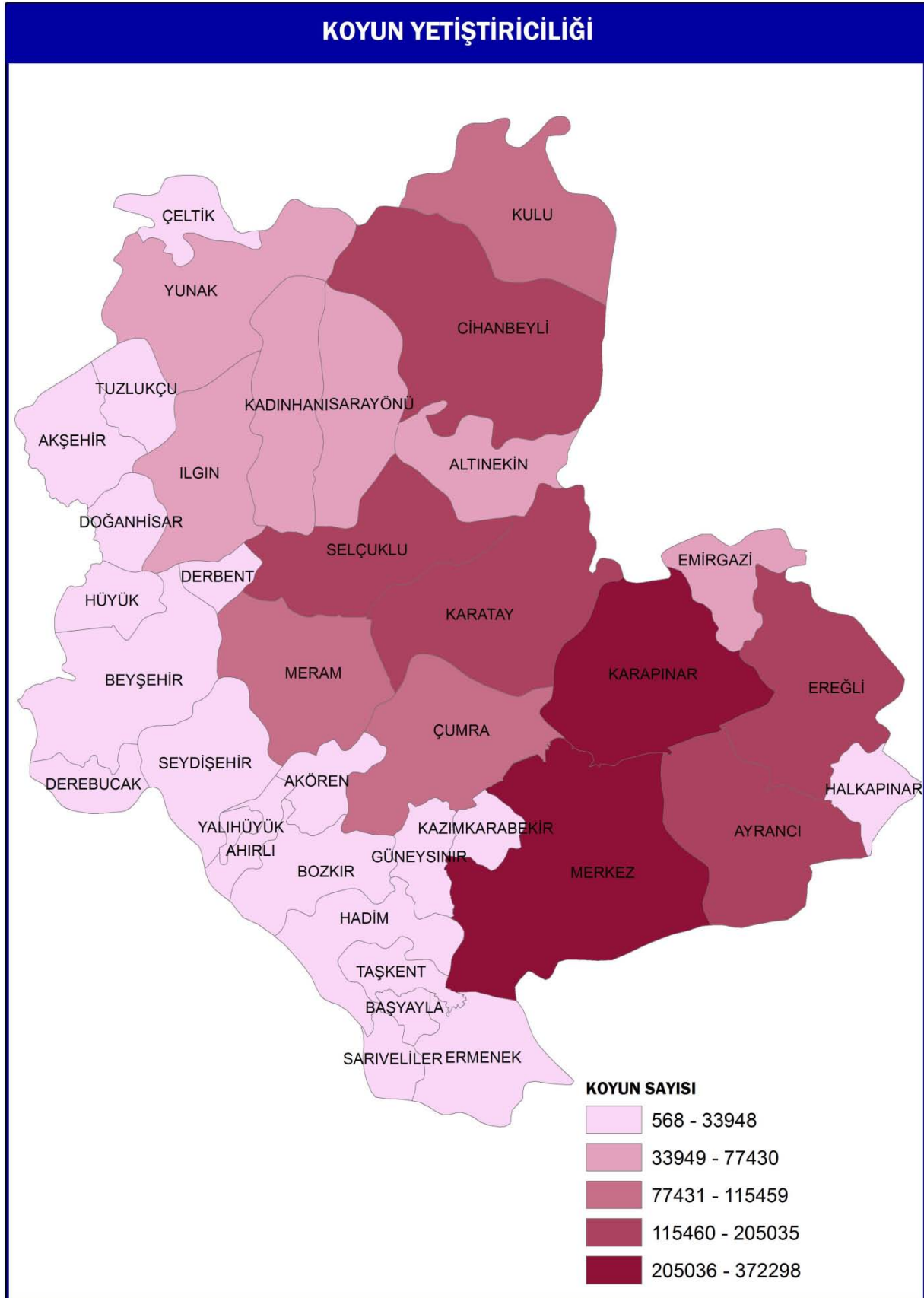
Yerleşim yerleri	Keçi Sayısı(adet)	Koyun sayısı(adet)	Küçükbaş hayvan sayısı(adet)
Konya	231.451	1.895.986	2.127.437
Karaman	146.103	430.161	576.264
Bölge	377.554	2.326.147	2.703.701

Bölgemizde ilçe düzeyinde küçükbaş hayvan dağılımlarına baktığımızda ova yerleşmelerinde yoğunlaşmanın olduğu göze çarpmaktadır. Koyun yetiştiriciliğini en fazla yaptığı ova ilçeleri toplam koyun varlığının yaklaşık %95'ine sahiptir.

Şekil 46 Bölgemiz İlçeleri Koyun Sayıları

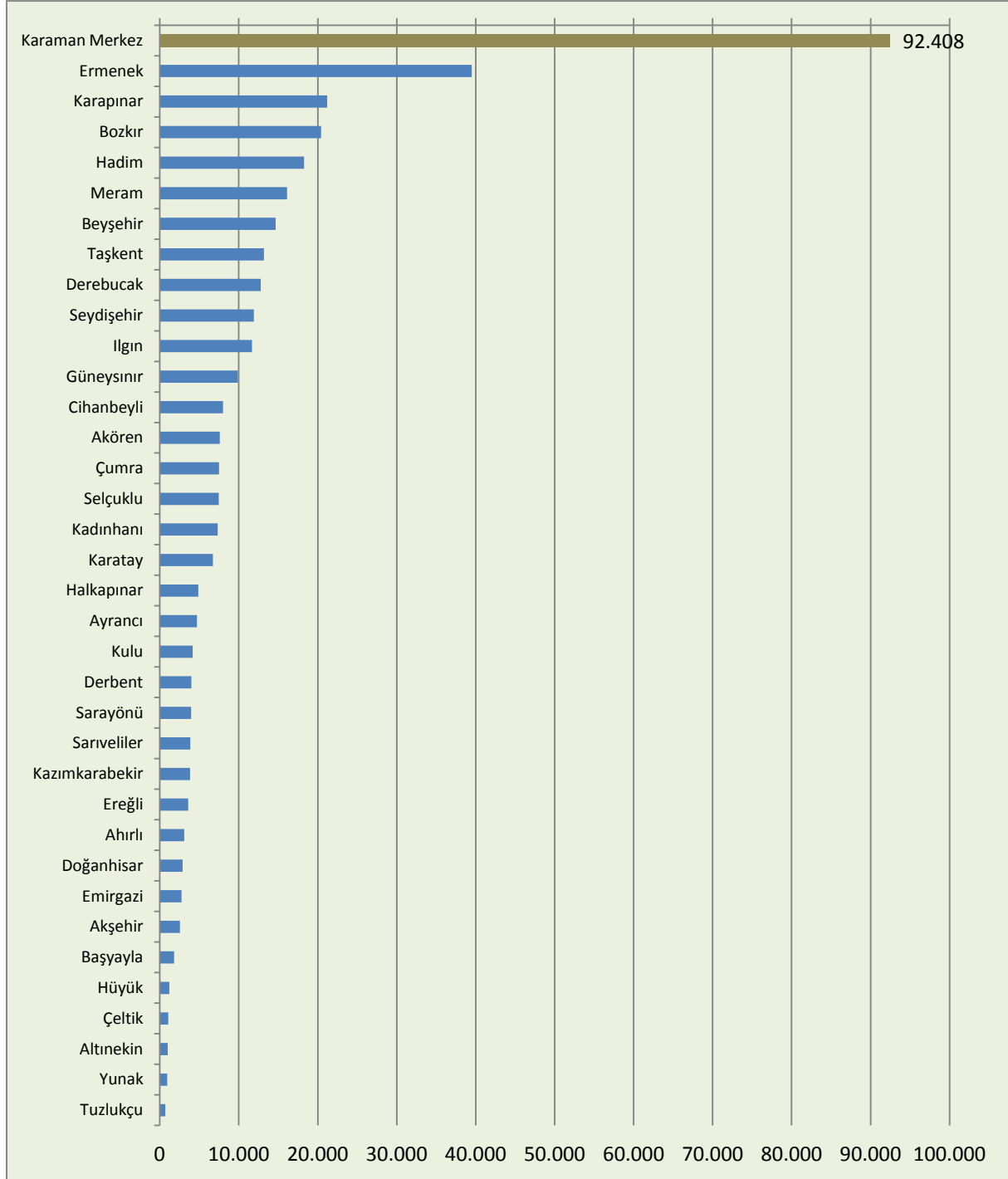


Şekil 47 İlçeler Düzeyinde Koyun Sayısının Mekânsal Dağılımı

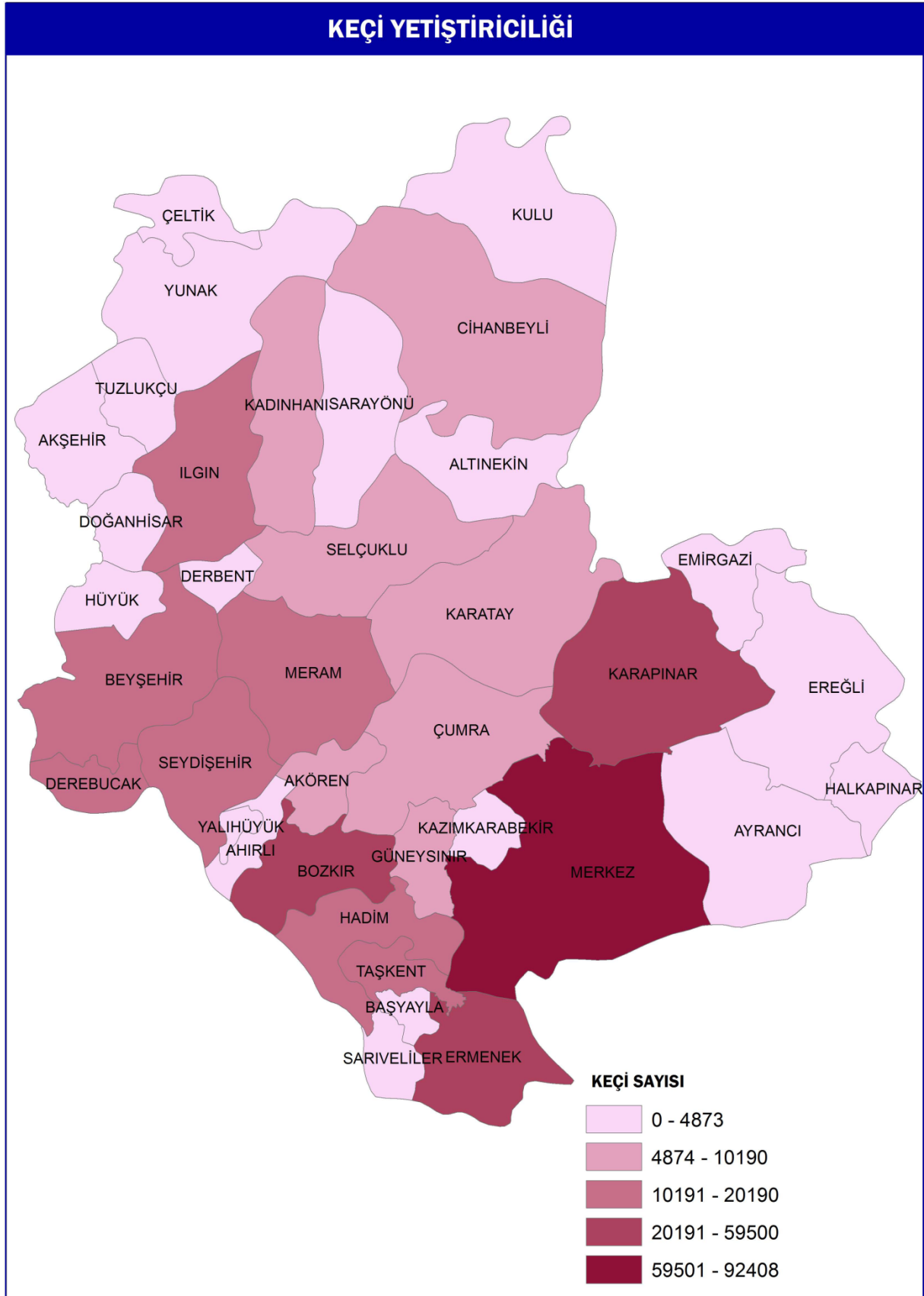


Bölgemizde keçi yetiştiriciliğinin yaklaşık %65'i Karaman Merkez ile dağlık kırsal alanlarda yoğunlaştığı görülmektedir. Ağırlıklı olarak kıl keçisi yetiştiriciliğini yapıldığı bölgemizde 2014 yılında toplam 3096 tiftik keçisi görülmektedir. Karaman Merkez ve Karapınar başta olmak üzere Ilgın, Ayrancı, Beyşehir, Akören, Doğanhisar ve Halkapınar ilçelerinde yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Şekil 48 Bölgemiz İlçeleri Keçi Sayıları



Şekil 49 İlçeler Düzeyinde Keçi Sayısının Mekânsal Dağılımı



4.1 BÖLGEMİZDE KÜÇÜKBAŞ HAYVANCILIK DIŞ TİCARETİ

TÜİK dış ticaret veri tabanında harmonize sistemde bölge ve il düzeyinde en fazla 2 kodlu veri paylaşıldığı için 4, 6, 8 ve 12 kodlu verilerle dolayısıyla ürün bazlı verilere ulaşılamamaktadır. Bu nedenle bölge düzeyinde küçükbaş hayvan dış ticareti noktasında detaylı bir değerlendirme yapılamamıştır.

Çalışmada bölgemizde iller düzeyinde Canlı Hayvan Ticareti(01), Etler Ve Yenilen Sakatatlar(02) Ham Postlar, Deriler Köşeler(41) fasılları incelenmiştir.

Konya 2011 ve 2012 yıllarda ülke çapında gerçekleştirilen et ithalatına paralel olarak canlı hayvan ve et ithalatı yapmıştır. Azda olsa canlı hayvan ve hayvansal ürünlerde ihracat yapan ilimizin sahip olduğu hayvan varlığı ile dış ticaret hacmini artırabilecek potansiyelde olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4 Konya Hayvan Ve Hayvansal Ürünler Dış Ticaret Verileri

Konya	2011		2012		2013		2014	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Canlı Hayvan	0	17.563.980	93.550	11.819.793	0	280.712	1.000	8.910.467
Et ve yenilen sakatat	580.945	32.440.235	1.787.572	13.152.260	1.120.982	0	506.745	0
Ham post deri ve işlenmiş deri	1.128	0	2.291	22.217	121.827	506.776	191.012	469.853

Karaman ilimiz son iki yılda canlı hayvan ve hayvansal ürün dış ticareti yapmamış olup. 2011 ve 2012 yıllarında cüzi miktarlarda canlı hayvan ithalatı gerçekleştirmiştir.

Tablo 5 Karaman Hayvan Ve Hayvansal Ürünler Dış Ticaret Verileri

Karaman	2011		2012		2013		2014	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
Canlı Hayvan	0	575.950	0	98.120	0	0	0	0
Et ve yenilen sakatat	0	0	0	0	0	0	0	0
Ham post deri ve işlenmiş deri	23.133	0	11.329	0	0	0	0	0

5 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küçükbaş hayvan varlığı bakımında dünyada ilk onda yer alan ülkemiz sahip olduğu yüksek potansiyeli katma değerli ürünlere dönüştürmeli ve dünya pazarından daha fazla pay alma gayreti içerisinde olmalıdır. Dünyada son yıllarda küçükbaş hayvan sayılarında ciddi artışlar yaşanmış olup keçi sayısı koyun sayısına göre daha fazla artış göstermiştir. **Gelişmiş ülkelerde genel olarak küçükbaş hayvan varlığı azalırken başta Asya ülkeleri olmak üzere Afrika ülkelerinde önemli artışlar yaşanmıştır.**

Türkiye, bölgesindeki coğrafi yerleşimi, komşu ülkelerin hayvancılık yapılanması ve hayvansal ürün gereksinimleri dikkate alındığında, bu alanda öncü ülke konumuna gelme olanağına sahiptir. Belirtilen ülkelerle değişik alanlardaki yakınlıkları da bu hedefi destekleyici faktörlerdir. Bu ülkelere hayvansal ürün ve damızlık dışsatımı gerçekleştirme ve hızla pazarı geliştirebilme olanağı mevcuttur. AB ülkelerinin kuzu ve oğlak eti üretimi, talebin gerisindedir. Türkiye bu açığı kapatabilecek potansiyele sahiptir.⁷

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, genel olarak zayıf meralar ile nadas, anız ve bitkisel üretime uygun olmayan alanları değerlendirerek et, süt, yapağı, kıl ve deri gibi ürünlere dönüştüren bir üretim etkinliğidir. Türkiye'nin doğal kaynaklarının, özellikle meraların büyük bir bölümü sadece koyun ve keçi türlerine daha uygun oluşu, özellikle kırsal kesimdeki halkın tüketim alışkanlıkları gibi etmenler, küçükbaş yetiştiriciliği için uygun bir ortam yaratmıştır.⁸

Yıllardır büyükbaş hayvan odaklı uygulanan destekleme politikaları küçükbaş hayvan sayılarında önemli azalışlara neden olmuş tiftik keçisi yetiştiriciliğini neredeyse bitme noktasına getirmiştir. İç pazar fiyatlarının dış pazar fiyatları karşısında rekabet edebilir duruma getirilmesi için özellikle desteklerin artırılarak sürdürülmesi, sektörde üretimden pazarlamaya kadar olan süreçte, ilgili paydaşların sorunlarına çözüm üretme potansiyeline sahip olacak teknik ve idari kapasiteye sahip güçlü birlik ve kooperatiflerin oluşturulması, mevcut örgütlerin iyileştirilerek etkinliğinin artırılması büyük önem arz etmektedir.

Üretici düzeyinde karlılığı artıracak verimlilik faaliyetlerinin hayata geçirilmesi, hayvan verimliliğini artıracak genetik iyileşmelerin sağlanması ürünlerin pazarlanmasına yönelik süreçlerin geliştirilmesi ve entegre işletmelerin teşvik edilmesi gerekmektedir.

2013 yılı verilerine göre dünyada küçükbaş hayvancılık sektöründe 10 milyar doların üzerinde ihracat yapılmış olup. AB dışındaki potansiyel pazarlara olan yakınlığımız özellikle dünyada küçükbaş hayvan ve ürünleri noktasında dünyanın en önemli ithalatçı ülkelerinin yer aldığı

7 Türkiye'de Küçükbaş Hayvancılığın İyileştirilmesi, ZMO,2010

8 Türkiye'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği, ZMO Yayınları.

Orta Doğu ve Arap yarımadası gibi bir bölgeye olan coğrafi yakınlığımızı fırsata dönüştürmemiz dış ticaret açığının kapatılması önemli katkı sağlayacaktır.

Sahip olduğumuz mera özelliklerimiz ve ekolojimiz ve tarihsel gerçekliğimiz göz önüne alındığında bölgemiz küçükbaş hayvancılığa daha uygun olup bunu fırsata dönüştürerek önemli düzeylerde et, ham ve işlenmiş deri ile dönem dönem canlı hayvan ithal eden ülkemizin dış ticaret açığının azaltılmasına bölge olarak önemli katkılar koyabiliriz.

Hayvansal üretim tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde ve bölgemizde de toplumun yeterli ve dengeli protein alabilmesi için en değerli kaynaklardanır. Hayvansal üretimin alt dallarından birisi olan küçükbaş hayvancılık ekonomik yönü ve gıda arzının karşılanması yanında kırsal kesimde hayat standartlarının yükseltilmesi noktasında da önem arz etmektedir. Onuncu Kalkınma Planı kapsamında yürütülen Hayvancılık ÖİK çalışmalarında hayvancılık sektörünün amacı; “Uzun vadeli politikalar ve etkin kaynak kullanımıyla; yeterli, nitelikli ve örgütlü hayvansal üretimle sağlıklı gıdaya ulaşmayı hedefleyen, rekabet gücü yüksek, üreticisinin refah düzeyini artırabilen, ulusal ekonomiye katkısı yüksek, sürdürülebilir bir hayvancılık sektörü” vizyonu ile açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ülkemiz dönem dönem et talebini karşılayacak üretimi gerçekleştiremediği için fiyat istikrarsızlığı yaşamakta ve ithalat yolu bu açığı kapatmaya çalışmaktadır. Onuncu kalkınma planında et arzında yaşanan bu sıkıntıların aşılması için özellikle etçi tipte sığır ve koyun yetiştiriciliğinin geliştirilmesine ağırlık verileceği ve bölge düzeyinde programların uygulanacağı ifade edilmektedir. Bölgemiz bu durumu fırsata dönüştürecek potansiyel sahip olup bunun en iyi şekilde değerlendirmelidir.

Ajansımız tarafından hazırlana 2014-2023 Konya Karaman Bölge Planında “Bölge İçi Gelişmişlik Farklarının Azaltılması, Kırsalda Yaşamın Canlandırılması” temel amacı altında bölgemizin küçükbaş hayvan üretim üssü haline getirileceği ifade edilmiştir. Bu hedefe ulaşılabilmesi için bölgemizde küçükbaş hayvancılığın yaygınlaştırılmasının sağlanması mevcut işletmelerin rekabet gücünü artıracak tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak küçükbaş hayvancılık sadece ekonomik olarak değil gıda arz güvenliğinin sağlanması, sağlıklı protein alımı ve sosyolojik yönleriyle birlikte değerlendirilmelidir. Küçükbaş hayvanların uyum yeteneklerinin daha yüksek olması, meradan daha fazla yararlanabilme kabiliyetlerinin olması dolayısıyla yem giderlerinin düşük olması nedeniyle ülkemiz koşullarında yetiştiriciliğini kolaylaştırmaktadır. FAO 2050 yılında dünya nüfusunun 9 milyarı aşacağını gıda ihtiyacının ve pazarının daha da büyüyeceğini ifade etmektedir. Ülkemiz ve bölgemiz gelecek yıllarda sahip olduğu nüfusun sadece üretim tüketim dengesini korumayı değil aynı zamanda küçükbaş hayvancılık sektöründe bilgi ve teknoloji üreten ve bunu yenilikçi yöntemlerle katma değeri yüksek ürünlere dönüştürüp dünyaya pazarlayan bir konumunda olmalıdır. Yani hayvansal ürünlerde ithalatçı konumundan sıyrılıp ihracat yapan ülke konumunda olması gerekmektedir.